وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ

پەیامبەرەکەت بناسە

ئامادەکردن و وەرگێڕانی

م. علی خان

چاپی پێنجەم

26-11-2014

روژی چوارشه

پەیامبەرەکەت

بناسە

مافی له چاپدانەوەی بۆ هەموو موسڵمانێکە:

- بەمەرجێك دەستکاری نەکات

- وپرس بە نوسەرەکەی بکات.

ناوی کتێب	پەیامبەرەکەت ﷺ بناسە
نوسەر	علی خان
تایپ ونەخشەسازی	مالپەری بەهەشت
بەرگ	جلیل إبراهیم
زنجیرە	پەروەردە و بانگەواز (٢٨)
سەرپەرشتی چاپ	مالپەری بەهەشت www.baA.org
نۆرەی چاپ	پێنجەم
ساڵی چاپ	١٤٣٥کۆچی
شوێنی چاپ	چاپخانەی زانا – سلێمانی – شەقامی مەولەوی
تیراژ	١٠٠٠ دانە

بنکەی سەرەکی بلاوکردنەوە

﴿سەنتەری کارزان﴾ چەمچەماڵ ، پشت بازاڕی دۆلارەکە

٠٧٧٠٧٧٢٦١١٤

بنکەکانی بلاوکردنەوە

کتێبخانەی پێشین – هەولێر	کتێبخانەی سوننە – سلێمانی
تۆمارگای شافعی – هەولێر	کتێبخانەی الأثر – سلێمانی
کتێبخانەی صهیب – کۆیە	کتێبخانەی بەهەشت - کەلار
کتێبخانەی سیما –چەمچەماڵ	کتێبخانەی کاروانی زانست- کفری

علی خان

پەیامبەرەکەت

بناسە

پیداچونەوەی

م. خلیل أحمد

م. عدنان بارام

چاپی پێنجەم

١٤٣٥ك

بسم الله الرحمن الرحيم

پێشەکی

سوپاس وستایش بۆ خوای میهرەبان، صەلات وسەلام لەسەر بەڕەحمەت نیردراو .. پاشان: خوێنەری سەنگین...

ئەم نامیلکەیەی بەردەستت. بریتیە لە چەند سەر دێرێك لە بارەی ژیان وکەسایەتی پەیامبەری خۆشەویستمان ﷺ: بە هیوای ئیکۆڵینەوەی کەوردتر وقوڵتر لە بارەی ژیانی پەیامبەردە ﷺ[1]؛ بەکشتی نامیلەکەکە کراوە بەسێ بەشەوە:

بەشی یەکەم: لە پێشەکیەك پێکهاتووە، لە بارەی: کۆیرایەڵی خوا وپەیامبەر کە هاوشانی یەکترن، وقورئان بە تەنها بەس نیە وئەبێت هاوڕێکەشی کار پێ بکرێ کە سوننەتە. هەوردها چەندین مژدەی قورئانیمان هێناوەتەوە کە باس لەوە دەکەن سەردنجام هەر بۆ پەیامبەران وشوێنکەوتوانیانە.

بەشی دووەم: مەزنی وکەورەیی وپایەداری رسول الله مان ﷺ ڕوونکردۆتەوە؛ خوای مەزن چۆن ڕێزی لێگرتووە، چۆن تاریفی کردوە، چۆن

---

[1] ئەمە پێش چەند ساڵێك بوو نەو داوایەمان کرد، بەڵام نەوەبو خوای گەورە فەزڵی بەخشی -داوای زیاتر دەکەین لە فەزڵی فراوانی خۆی- کتێبکمان نوسی لە نێوان کورتبڕی ودرێژدا داوەندە، بە ناونیشانی: «**چرای ڕونـاك لـه سیرەتی پەیامبەری راستگۆی دەستپاك**» کە تەواو بوە رداخلی کۆمپیوتەر دەکرێت لەلایەن نەو خوشك وبرایانەوە جزاهم الله خیرا، خوای مەزن تاسانی بکا وبەردەکەتداری بکا.

ستایشی کردوە؛ هەر لەم بەشەشدا هەندێ لە مافەکانی پەیامبەرمان ﷺ باسکردوە بەسەرمانەوە.

بەشی سێیەم: کورتەیەکمان لەبارەی ژیانی پەیامبەردوە ﷺ باسکردوە، لە ناو وردەچەلەکی وخێزانەکانی ومنالەکانی وهەندێك لە لایەنەکانی تری ژیانی بەکورتی، کە ئەبێت هەموو موسڵمانێك تەو زانیاریە سەرەتاییانەی لە باردی پەیامبەرەکەیەوە ﷺ هەبێت.

خۆ هەر هەق وصەوابێکی تێدابوو، نەوە لە خرای پاك وپیرۆزەوەیە، هەر هەڵە رکورتیەکیشی تێدابوو -کە تێشیدایە-، نەوە لە خۆم وشەیتانەوەیە، ڕەحمەتی خوا -سبحانە- لەوە بێت کە هەڵەکانمان بە دیاری بۆ دەنێرێت.

علی خان

مزگەوتی قازی محمد

کەلار - گەڕەکی سیروان

بەشی یەکەم

سەرکەوتن بۆ شوێنکەوتوانی پەیامبەرە ﷺ.

گوێڕایەلی خوا وپەیامبەر هاوشانی یەکترن.

دەستپێك

إِنَّ الحَمْدَ للهِ، نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِيْنُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوْذُ بِاللهِ مِن شُرُوْرِ أَنْفُسِنَا، وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللهُ فَلا مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يُضْلِلْ فَلا هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لا الهَ الاّ اللهُ وَحْدَهُ لا شَرِيْكَ لَه، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُوْلُهُ.

أَمَّا بَعْدُ:

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسْلِمُونَ﴾

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِى خَلَقَكُم مِّن نَّفْسٍ وَٰحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَآءً ۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِى تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلْأَرْحَامَ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٧٠﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَٰلَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا﴾

أَمَّا بَعْدُ: فَإِنَّ أَصْدَقَ الحَدِيْثِ كِتَابُ اللهِ، وَخَيْرَ الهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ صلى الله عليه وسلم، وَشَرَّ الأُمُوْرِ مُحْدَثَاتُهَا، وَكُلُّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ، وَكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلالَةٌ، وَكُلَّ ضَلالَةٍ فِي النَّارِ.

سوپاس وستایش بۆ ئەو خوایەی کە بە پەیامبەرەکەی رێگای رۆشنایی وئیمانی بۆ رووون کردینەوە، لە تاریکی وچەپەڵی گومڕایی ئاگاداری کردینەوە، شایەتی ئەدەم کە هیچ پەرستراوێك بە هەق شایستەی پەرستن نییە جگە لە اللَّهُ نەبێت، هەر ئەو شایستەی پەرستن وبە تەنها ڕاگرتن ورۆلێکردن وهاوارپێکردنە، هەر شەریعەتەکەشی شایستەی بوون بە یاسا وتەحکیم پێکردن وکارپێکردنە، درود وسەلاّت وسەلام ورەحمەت لەسەر

پەیامبەری هەڵبژێردراو، بە ڕەحمەت بۆ هەموو جیهان نێردراو، شایەتی ئەدەم کەوا موحەممەد ﷺ، پەیامبەر ونێردار وڕەوانەکراوی خوایە، خۆشەویستمان، نوری چاومان، سەرداری ئەمەکداران، بەجوانی بە ئەرکەکەی هەستا، بە بێ وچان، بە بێ وەستان، بانگەوازەکەی گەیاند، خەڵکی لە خەو هەستان، خوای گەورە ڕەوانەی کرد لە بۆ سەرجەمی گەلان، عەرەبیان وعەجەمیان وڕەشیان وسپیان، تا ئەوەبوو نەزانی فێرکرد، چەوتی ڕاستەوە کرد، پیسی پاکەوە کرد، لێڵی ڕوونەوە کرد، تاریکی ڕۆشنەوە کرد، غەم وخەفەت وپەژارە ونارەحەتی نەهامەتی ومەینەتی لابرد -بە نەفس وڕوح وماڵ وسامان ودایك وباوکمەوە بە قوربانی بم-، سەڵات وسەلام لەسەر خانەوادە پاکەکانی، کەسوکارە بەڕێزەکانی، هاوەڵە بە ئەمەکەکانی، سەرجەم شوێنکەوتوەکانی تا ڕۆژی دوایی، دوای ئەوە:

خوێنەری بەڕێز: بزانە، کە باشترین شتێك لەو شتانەی کاتی تێدا سەرف بکرێ وتوانای تێدا بەگڕ بخرێ، بریتیە لە دیراسەکردنی سیرەی گوڵاوی پەیامبەری بەڕێزمان ﷺ، وڕۆژگارە نەمر وهەمیشە زیندووەکانی. چونکە خوێنەر ولێکۆڵەر وا لێئەکات هەست ئەکات هاوەم وهاوچەرخی ئەو سەردەمەیە ولەگەڵیاندا دەژێت ولەگەڵ ئەو ڕووداوانە تێکەڵ دەبێت.

هەر لە سیرەدا مرۆڤی موسڵمان شارەزای چەندەها لایەنی ژیانی پەیامبەر ﷺ دەبێت، هەڵسوکەوتی، چوون وهاتنی، ژیان وگوزەرانی، وشێوازی بانگەوازی -لە شەڕدا، لە ئاشتیدا، لە خۆشیدا لە ناخۆشیدا-...

موسڵمان شارەزای خاڵە لاواز وبەهێزەکان دەبێ، لە هۆکارەکانی سەرکەوتن و ژێرکەوتن تێدەگات، فێری چۆنێتی هەڵسوکەوت لەگەڵ ڕووداوەکان دەبێت -هەر چەند گەورەش بن-.

لێکۆڵینەوە لە سیرەتی موبارەك وبۆن خۆشی، وا لە موسڵمان دەکات بڕوای بە خۆی تازە بێتەوە، ورەی بەرز بێتەوە، ئومێدی زیاد بکا، دڵنیا دەبێ لەوەی کە خوای گەورە هەموو کاتێ وهەموو دەمێ وهەمیشە پشتگیر وسەر خەرێتی، بەڵام بە مەرجێك بەڕاستی وپوختی هەستێت بە ئەرکی سەرشانی لە پەرستن وهەڵسوکەوت کردن وملکەچ بون بۆ فەرمانەکانی خوا وپەیامبەرەکەی ﷺ.

ئەمەش وەڵامی ئەو پرسیارەیە کە زۆرجار ئاراستەی دەکەین: تاکەی ئیسلام ئاوها زەلیل بێ؟! بۆ سەرناکەوین؟!

وەڵامەکەی ئەوەیە کە سەردەکەوین بەڵام بە مەرجێك بەڕاستی وپوختی هەستین بە ئەرکی سەرشانمان لە پەرستن وهەڵسوکەوت کردن وملکەچ بون بۆ فەرمانەکانی خوا وپەیامبەرەکەی صلى الله عليه وسلم.

چەند مژدەیەك لە قورئانەوە کەوا سەرکەوتن هەر بۆ ئیسلامە

خوای پەروەردگار لە چەندین ئایەتدا باسی ئەوە ئەکات کە پەیامبەران -علیهم الصلاة و السلام- وشوێنکەوتوە ڕاستەقینەکانیان سەردەخات، عاقیبەت وسەرەنجامیش هەر بۆ ئیمانداران وپیاو چاکان وتەقواکاران دەبێت.

جا کەسیش لەخوای مەزن ڕاستگۆتر نییە، کە بەڵێنێکی پێداین بەجێی دێنێ، بە مەرجێ ئێمەش ئەوە بەجێ بێنین کە بۆ سەرکەوتنمان بە مەرجی گرتووە.

* بۆ نموونە ئەفەرموێ: ﴿وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِن بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ﴾ واتە: «سوێند بەخوا بێگومان ئێمە نووسیومانە لە زەبوردا، لە دوای نووسینی لە «لوح المحفوظ»دا، کە بەڕاستی بەندە چاک وپاکەکانم دەبنە خاوەن ومیراتگری سەر زەوی».

بەڵام خوای توانا ودانا کاتێك ئەفەرموێ: ئێمە ئیماندارانی سەردەخەین -لە هەموو شوێنەکانی قورئاندا- ئەوەی بە مەرج گرتووە کە ئەبێت ئیماندار خوا سەربخات وشوێنی پەیامبەرەکەی بکەوێت.

* هەروەها ئەفەرموێ: ﴿إِنَّا لَنَنصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ﴾ [غافر:٥١].

واتە: «بەڕاستی ئێمە پەیامبەران وئەوانەش کە باوەڕیان پێ هێناون سەرکەوتوو دەکەین، هەم لە ژیانی دونیادا، هەم لە قیامەتیشدا، لەو ڕۆژەی کە شایەتەکان هەڵدەستنەوە».

- مەرجەکە لەم ئایەتەدا: ﴿آمَنُوا﴾ ئیمانیش هەر بە دەم نییە.

* هەروەك ئەفەرموێت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَنصُرُوا اللَّهَ يَنصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ﴾ [محمد:٧].

واتە: «ئەی ئەو کەسانەی باوەڕتان هێناوە ئەگەر ئێوە خوا سبحانە سەربخەن، ئەوا خواش جل جلالە ئێوە سەردەخا وپێ چەسپاوتان ئەکا وسەرکەوتووتان ئەکات».

- مەرجەکە لەم ئایەتەدا: ﴿إِن تَنصُرُواْ ٱللَّهَ﴾ ئەگەر ئێوە خوا سبحانە سەربخەن.

* هەروەها ئەفەرموێت: ﴿وَلَيَنصُرَنَّ ٱللَّهُ مَن يَنصُرُهُۥٓ إِنَّ ٱللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ﴾ [الحج: ٤٠].

واتە: «بێگومان خوا ئەو کەسانە سەر دەخات کە خوا سەردەخەن، بە ڕاستی خوا زۆر بە هێز وبالادەستە».

- مەرجەکە لەم ئایەتەدا: ﴿مَن يَنصُرُهُۥٓ﴾ کە خوا سەردەخەن.

جا بۆ ئەوەی دیسانەوە ببینەوە بە سەرداری دونیا وهەموو دونیا لە ژێر سایە وسێبەری پڕ دادی ئیسلامدا بحەسێتەوە، پێویستە خوا جل جلاله وپەیامبەرەکەی ﷺ سەربخەین.

سەرخستنی خوا وپەیامبەرەکەشی بە سەرخستنی ئەو ئیسلامە عەزیزە دەبێت، وەگەرنا خوای بالادەست پێویستی بە سەرخستنی کەس نییە، کە سەرخستنی ئاینەکەشی خستۆتە ئەستۆی بەندەکانیەوە، لەبەر بێ توانایی خوای مەزن نەبووە، بەڵکو لە بۆ تاقیکردنەوەی بەندەکانیەتی تا ڕاستگۆ ودرۆزن وپاك وپیس وبڕوادار ومونافیق لە یەکتر جیا بکاتەوە.

بۆ زۆر دژایەتی جەنابی رسول الله ﷺ دەکرێ؟!

لەم ڕۆژگارەی ئەمڕۆماندا کە لە ڕۆژهەلآت وڕۆژئاواوە، لە کوردستان وعەرەبستان وعەجەمستانەوە، قسە بەخۆشەویست دەگوترێ وگالّتە بە جەنابی موبارەکی دەکرێ، ڕۆژێك لەو گۆڤارەکە گالّتەی پێ دەکرێ، ڕۆژێك لەو ڕۆژنامەکە دەیکەن بە تیرۆریست، ڕۆژێك لە تەلەفزیۆنەوە بە زۆردار وخوێنمژ وصەددام دەشوبهێندرێ.

زۆر کەس سەیری دێ، ئەلّێ: باشە بۆ ئەبێ ئاوها لە ناوەوە ودەرەوە سوکایەتی بەو خۆشەویستە بکرێ، نە ڕۆژێکە ونە دوان، نە کەسێکە نە دووان؟!

ئەلّێم: چونکە مشت ومڕی نێوان هەق وناهەق، کۆنە بە کۆنێتی هاتنی نوح، بەلّکو هەر بە دروستبوونی ئادەم ئیتر ئەو دوژمنایەتیە دەستی پێکردوە، دوو بەرە دروست بوون: دۆستانی خوا ودۆستانی شەیتان -خوای مەزن بە فەزلّی لێی دەپارێینەوە لە دۆستانی خۆیمان بگێڕێ-.

ئەگەریش بتەوێ بە خۆپیشاندان وئالآ سوتاندن سەرکەوتن بەدەست بێنی، ئەلّێم: ئەمە لەو ڕێگایانە نیە شەرع داینابێت بۆ سەرکەوتن. بەلّکو ئەمە ڕێگای ڕۆژئاواییەکانە، هەرگیز بە ڕێگای ڕۆژئاواییەکان دینی خوا ناگەڕێتەوە، دینی خوا بەوە دەگەڕێتەوە کە خۆی داینا‌وە.

ئەگەر پەیامبەر ﷺ لە ناکاو دای لە دەرگای یەکێکمان!؟

خۆ ئەگەر پەیامبەری خۆشەویست ﷺ، لە ناکاو بدات لە دەرگای یەکێکمان وداوای ئیزن بکات بۆ هاتنە ژوورەوە!! چەندێکمان ئەڵێین: ئەرموو، پێڵاوت لەسەر چاوم ئەی خۆشەویسترین میوان؟!

چەندێکی ترمان ئەڵێن: توخوا نەختێ ڕاوەستە!!؟ تا وێنەکانی ناو مااڵەکەم لائەبەم، تا کەناڵە خراپەکان دەسڕمەوە، تا شریت وکاسێتە خراپەکان فڕێ دەدەم، چی وچیتر.. .

سەرخستنی خوا ﷻ وپەیامبەریش ﷺ بە شوێنکەوتنی پەیامەکەی ڕێ بەپێی ئەو پەیامبەرە دەبێ، لە بچووکترین شتەوە تا گەورەترین شت.

گوێڕایەڵی خوای گەورەش بریتیە لە شوێنکەوتنی ڕێباز وسوننەتی پەیامبەر ﷺ وگوێڕایەڵی کردنی، هەروەك سەرپێچی ئەو بریتیە لە سەرپێچی خوای پەروەردگار سبحانە وتعالی.

ئەمەش هەقیقەتێکە خوای گەورە لە چەندین ئایەتدا ڕوونی کردۆتەوە، منیش هەندێکم لەو ئایەتانە هێناوەتەوە، تا زیاتر ئەو پەیامبەرە ﷺ لە دڵدا مەزنتر وخۆشەویستتر بێ، وبزانین گوێڕایەڵیکردنی چەند گەورەیە، تەنانەت هاوشانە لەگەڵ گوێڕایەڵی خوا سبحانە، بەڵکو بریتیە لە گوێڕایەڵی خوا، هەروەها بۆ هەمو ئەوانەی زۆرجار خۆیان بە بێ نیاز دەردەبڕن لە ئاست سوننەت ...

لەو ئایەتانە

* ﴿فَلْيَحْذَرِ ٱلَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِۦٓ أَن تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾.

((ئەوانەی پێچەوانەی فەرمانی پەیامبەر دەکەن، با بترسن تووشی بەڵاو تاقیکردنەوە بن، وتوشی سزایەکی سەخت بن)).

* ﴿وَمَآ ءَاتَىٰكُمُ ٱلرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَىٰكُمْ عَنْهُ فَٱنتَهُوا۟ ۚ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ۖ إِنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلْعِقَابِ﴾

((ئەوەی پەیامبەر پێیدان وەریبگرن، ئەوەشی لێتانی قەدەغەکرد وازی لێ بێنن، لەخوا بترسن بێگومان خوای مەزن سزای سەختە)).

تەنانەت سەرکەوتن وسەرفرازی پەیوەست ئەکات بە گوێرایەڵی خوا وپەیامبەرەکەیەوە: وەك ئەفەرموێ:

* ﴿وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا﴾.

((هەر کەس گوێڕیەڵی خوا وپەیامبەرەکەی بکات ئەوا بەڕاستی سەرکەوتنێکی گەورەی بە دەست هێناوە))

* ﴿وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَٱلرَّسُولَ فَأُو۟لَٰٓئِكَ مَعَ ٱلَّذِينَ أَنْعَمَ ٱللَّهُ عَلَيْهِم مِّنَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ وَٱلصِّدِّيقِينَ وَٱلشُّهَدَآءِ وَٱلصَّٰلِحِينَ ۚ وَحَسُنَ أُو۟لَٰٓئِكَ رَفِيقًا﴾

((هەرکەسێك گوێڕایەڵی خوا وپەیامبەر بکات، ئەوە لەگەڵ ئەوانەدایە کە خوا نیعمەتی ڕشتووە بەسەریاندا، لە: پەیامبەران وڕاستگۆیان وشەهیدان وپیاوچاکان، ئەوانەش باشترین هاوڕێ وهاوەڵن)).

* ﴿وَأَطِيعُوا۟ ٱللَّهَ وَأَطِيعُوا۟ ٱلرَّسُولَ وَٱحْذَرُوا۟ ۚ فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَٱعْلَمُوٓا۟ أَنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا ٱلْبَلَٰغُ ٱلْمُبِينُ﴾

«گوێڕایەڵی خوا وگوێڕایەڵی پەیامبەر بن، وبترسن و وریا بن، جا ئەگەر ئێوە پشت هەڵبکەن وگوێڕایەڵی نەکەن ئەوا بزانن بێگومان ئەوەی لەسەر نێردراوەکەی ئێمەیە تەنها ڕاگەیاندنی ئاشکرای ئاینەکەیە».

* ﴿وَأَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥٓ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ﴾.

«گوێڕایەڵی خوا وپەیامبەرەکەی بن ئەگەر ئێوە ئیماندارن».

* ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَلَا تَوَلَّوْاْ عَنْهُ وَأَنتُمْ تَسْمَعُونَ﴾.

«ئەی ئەو کەسانەی باوەڕتان هێناوە گوێڕایەڵی خوا وپەیامبەرەکەی بن وپشتی تێ مەکەن لە کاتێکدا تێدەگەن ودەبیستن».

* ﴿وَأَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَلَا تَنَٰزَعُواْ فَتَفْشَلُواْ وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ﴾.

«-ئەی باوەڕداران- گوێڕایەڵی خوا وپەیامبەرەکەی، وجیاواز مەبن بەهۆیەوە دەشکێن ولاواز دەبن، وهێزتان دەڕوا ونامێنێ، خۆڕاگربن، بەڕاستی خوا لەگەڵ خۆڕاگراندایە».

* ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوٓاْ أَعْمَٰلَكُمْ﴾.

«ئەی ئەو کەسانەی باوەڕتان هێناوە فەرمانبەرداری خوا و پەیامبەر بن وکردەوە چاکەکانتان هەڵمەوەشێننەوە».

* ﴿قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ ٱللَّهَ فَٱتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ ٱللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ۗ وَٱللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾.

«-ئەی پێغەمبەر- بڵێ: ئەگەر ئێوە خواتان خۆش دەوێ، ئەوا شوێنی من بکەون تا خواش ئێوەی خۆش بوێ ولە گوناهەکانتان ببورێ، وخوا لێخۆشبووی میهرەبانە».

* ﴿قُلْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَٱلرَّسُولَ ۖ فَإِن تَوَلَّوْاْ فَإِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ ٱلْكَٰفِرِينَ﴾.

«-ئەی پێغەمبەر- بڵێ: گوێڕایەڵی خوا وپەیامبەر بن، ئەگەر پشت هەڵبکەن ئەوا بێگومان خوا بێ بڕوایانی خۆش ناوێ».

* ﴿وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾.

«گوێڕایەڵی خوا وپەیامبەر بن بۆ ئەوەی ڕەحمتان پێ بکرێت».

جا هەرکەس ددیەوێ خوای میهرەبان ڕەحمی پێ بکات با شوێنی سوننەت وڕێبازی پەیامبەر بکەوێ.

* ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنكُمْ ۖ فَإِن تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ۚ ذَٰلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا﴾.

«ئەی ئەو کەسانەی کە باوەڕتان هێناوە گوێڕایەڵی خوا بن وگوێڕایەڵی پەیامبەر بن، لەگەڵ زاناکان یان کاربەدەستانتان، جا ئەگەر دووبەرەکیتان هەبوو لەشتێکدا ئەوە بیگێڕنەوە بۆلای خوا وپەیامبەر ﷺ ئەگەر ئێوە باوەڕتان هەیە بە خوا وبە ڕۆژی دوایی، بێگومان ئەوە چاکترە وئاکام وئەنجامەکەی باشترە».

کەواتە گەر دەتەوێ هەرگیز لەسەر هیچ شتێك پەشیمانی نەکێشی وعاقیبەتی هەموو کارێکت بەخێربێ، شوێنی پەیامبەر ﷺ بکەوە .

* ﴿وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ ۚ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾.

* هەروەها خوای بەرز وپیرۆز ئەفەرموێ: ﴿وَمَن يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا﴾.

«هەرکەس سەرپێچی فەرمانی خوا وپەیامبەر بکات ئەوا بێگومان ئاگری دۆزەخی بۆ هەیە کە بە هەمیشەیی تیایدا دەمێنێتەوە».

* هەروەها ئەفەرموێ: ﴿وَمَن يَعْصِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَٰلًا مُّبِينًا﴾.

«هەرکەس سەرپێچی فەرمانی خوا وپەیامبەری خوا بکات، ئەوا بەڕاستی گومڕا بووە بە گومڕا بوونێکی ئاشکرا».

* ﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى ٱللَّهُ وَرَسُولُهُۥٓ أَمْرًا أَن يَكُونَ لَهُمُ ٱلْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ ۗ وَمَن يَعْصِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَٰلًا مُّبِينًا﴾.

«بۆ هیچ پیاو وئافرەتێکی بڕوادار نییە کاتێك خوا وپەیامبەرەکەی بڕیاری هەرکارێکیاندا، بۆیان نییە سەرپشك بن لە کارەکەدا، هەرکەسیش سەرپێچی خوا وپەیامبەرەکەی بکات ئەوا بەڕاستی گومڕا بووە بە گومڕابوونێکی ئاشکرا».

ئایەتەکە ڕوونە وڕاشکاوانە فێرمان ئەکات کەوا لە ئاست ڕێبازی پەیامبەر ﷺ ئێمە سەرپشك نین، بەڵکو ئەڵێین: ﴿سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا﴾ گوێمان لێبوو لەسەر چاومان نا وئەنجامی دەدەین.

* ﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا۟ فِىٓ أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا۟ تَسْلِيمًا﴾.

«نەخێر سوێند بە پەروەردگارت ئیمانیان نەهێناوە هەتا تۆ نەکەن بە دادوەر وحاکم لە هەموو ئاژاوە ودووبەرکیەکی نێوانیاندا، لە پاشانیش

هەست بە هیچ بێزارییەك نەکەن لە ئاست ئەو بڕیارەی تۆدا وملکەچ نەکەن بە تەواوی)).

* ﴿وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ يُدۡخِلۡهُ جَنَّٰتٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَا وَذَٰلِكَ ٱلۡفَوۡزُ ٱلۡعَظِيمُ﴾.

((هەرکەس گوێڕایەڵی خوا وپەیامبەرەکەی ﷺ بێت دەیخاتە ناو بەهەشتانێك کە ڕووبارەکان بە ژێریدا دەڕوات، تیایدا دەمێننەوە بە هەمیشەیی، ئا ئەوەیە سەرکەوتن وبردنەوەی زۆر گەورە)).

* ﴿وَمَن يَعۡصِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُۥ يُدۡخِلۡهُ نَارًا خَٰلِدٗا فِيهَا وَلَهُۥ عَذَابٞ مُّهِينٞ﴾.

((هەرکەسێکیش سەرپێچی خوا وپەیامبەرکەی بکات ﷺ وسنوورەکانی خوا سبحانە ببەزێنێت، ئەوا دەیخاتە ئاگرێکەوە هەمیشە دەمێنێتەوە تیایدا وسزایەکی ڕیسواکەری بۆ هەیە)).

هەروەها خوای کار دروست لە ئایەتێکی تردا زۆر بە جوانی ڕوونی ئەکاتەوە کەوا گوێڕایەڵی کردنی پەیامبەر ﷺ گوێڕایەڵیکردنی خوای گەورەیە.

* هەوەك ئەفەرموێ: ﴿مَّن يُطِعِ ٱلرَّسُولَ فَقَدۡ أَطَاعَ ٱللَّهَۖ وَمَن تَوَلَّىٰ فَمَآ أَرۡسَلۡنَٰكَ عَلَيۡهِمۡ حَفِيظٗا﴾.

((هەرکەسێك گوێڕایەڵی پەیامبەر بکات ئەوا بەڕاستی گوێڕاڵی خوای کردووە، و هەرکەسێکیش پشت هەڵبکات ئەوا ئێمە تۆمان ڕەوانە نەکردووە بە چاودێر و پارێزەر بەسەریانەوە)).

ئەم نایەتەش زۆر کەورەیە، بۆ کەسێك دڵی بێدار بێ.

* ﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ يُؤْذُونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ لَعَنَهُمُ ٱللَّهُ فِى ٱلدُّنْيَا وَٱلْءَاخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُّهِينًا﴾.

«ئەوانەی کە ئازاری خوا و پەیامبەرکەی دەدەن، ئەوانە خوا نەفرینی لێکردوون لە دونیا و ئاخیرت، سزای ڕیسواکەریشیان بۆ ئامادە کردوون».

بەڵام دەبینی هەر لە پاش ئەوە کە باسی ئازاردانی ئیمانداران ئەکات دەیبەستێتەوە بەوەی کە ئەگەر ئەوان لە بەرانبەردا هیچیان نەکردبێ:

﴿وَٱلَّذِينَ يُؤْذُونَ ٱلْمُؤْمِنِينَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتِ بِغَيْرِ مَا ٱكْتَسَبُوا۟ فَقَدِ ٱحْتَمَلُوا۟ بُهْتَٰنًا وَإِثْمًا مُّبِينًا﴾ [الأحزاب].

«ئەوانەی کە ئازاری پیاوان وئافرەتانی ئیماندار دەدەن، بێ ئەوەی هیچ تاوانێکیان کردبێ، ئەوا بەڕاستی بوهتان وتاوانێکی ئاشکرایان کردوە».

بەڵام لە باسی خوا وپەیامبەرەکەی ﷺ وا نافەرموێ وپەیوەستی ناکات بە هیچەوە، بەڵکو ئەفەرموێ هەرکەسێ بێ، بەهەر شێوازێك بێ، ئەوا نەفرینی لێکراوە ودۆزەخیش چاوەڕێیەتی -خوا پەنا بدات-.

* ﴿إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ ٱلْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوٓا۟ إِلَى ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَن يَقُولُوا۟ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا ۚ وَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُفْلِحُونَ ﴿٥١﴾ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَيَخْشَ ٱللَّهَ وَيَتَّقْهِ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْفَآئِزُونَ﴾.

«قسەی ئیمانداران -کاتێك بانگ بکرێن بۆلای خوا وپەیامبەرەکەی بۆئەوەی بڕیار وحوکم بدات لە نێوانیاندا- قسەیان تەنها ئەوەیە ئەڵێن: بیستمان وگوێڕایەڵ بووین، هەر ئەوانەشن ڕزگاربووان، جا هەر کەسێك گوێڕایەڵی خوا وپەیامبەرەکەی بکات، لە خوا بترسێ، ئەوا بەڕاستی هەر ئەوانە سەرکەوتوون».

* ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا﴾

((سوێند بێ، پەیامبەری خوا چاکترین نموونەی سەرمەشقی وچاولێکەرێیە بۆ ئێوە، بۆ کەسێك هیوای بە خوا وپاداشتی ڕۆژی دوایی هەبێت وزۆر یادی خوا بکات)).

* ﴿وَمَن يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَن يَتَوَلَّ يُعَذِّبْهُ عَذَابًا أَلِيمًا﴾.

((هەرکەسێك گوێڕایەڵی خوا وپێغەمبەکەی بێت دەیباتە بەهەشتانێك کە ڕووبارەکان بە ژێریاندا دێن ودەچن، هەکەسێکیش سەرپێچی بکات خوا سزای سەختی دەدات)).

* ﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُم مَّا حُمِّلْتُمْ وَإِن تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَن كَفَرَ بَعْدَ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾.

واتە: ((-ئەی پێغەمبەر ﷺ بڵێ: گوێڕایەڵی خوا وگوێڕایەڵی پەیامبەر بن ﷺ، جا گەر پشتیان هەڵکرد ئەو تەنها بەرپرسیارە لەوەی دراوە بە سەریدا وئێوەش بەرپرسن لەوەی کە دراوە بەرستاندا، خۆ ئەگەر گوێڕایەڵی پەیامبەر بکەن ﷺ ئەوا هیدایەت وەردەگرن. پەیامبەر ﷺ هیچی لەسەر نییە بێجگە لە بەڕوون وئاشکرا گەیاندنی پەیامەکەی خوا نەبێ. خوا بەڵێنی داوە بەو کەسانەتان کە باوەڕی هێناوە وکردەوە چاکەکانیان ئەنجام داوە بێگومان دەیانکات بە جێنشین لەسەر زەوی وەك چۆن ئیماندارانی پێش ئەمانی کرد بە جێنشین، ئاینەکەیان بۆ دەچەسپنێ، ئەو ئاینەی کە خوا ڕازی

بووە بۆیان، ترس وبیمیان بۆ دەگۆڕێ بە ئاسایش وئارامی، لەو کاتەدا ئیتر هەر من دەپەرستن وهیچ هاوبەشێکم بۆ بڕیار نادەن، هەر کەسیش دوای ئەود بێ بڕوا بێ ئەوا بەڕاستی ئا ئەوانەن دەرچوون لە ڕێگەی خوا».

بەم ئایەتەدا خوا فەرمان ئەکات کەوا ئەبێت هەموو کەس فەرمانبەری خوا وپەیامبەرەکەی ﷺ بێ، هەرکەسێکیش پشتی لێ بکات ئەوا هیچ زیان بە پەیامبەر ﷺ ناگەیەنێت، خواش سبحانە دینی خۆی زایە ناکا هەر سەری دەخا، وسزای سەرپێچی کەرانیش دەداتەوە.

هەروەها لە ئایەتەکەوە ئەوە دەفامرێ کە ڕێبازی پەیامبەر ﷺ ڕێبازی هیدایەتە وڕێبازی غەیرە ئەو گومڕایی وهەڵدێرییە وهەرگیز لە جگە لە ڕێبازەکەی ئەو هیدایەت نییە.

هەروەها لەم ئایەتەدا خوای تەعالا بەڵێنی ئەوە دەدات بە ئومەتی موحەممەد ﷺ کەوا دەیانکات بە جێنشین لەسەر زەوی، دەسەڵات وهێزیان پێ دەبەخشێ، بەوانەیان کە چی سیفەتێکیان تێدایە؟ کە:

یەکەم: ئیمان بهێنن .

دووەم: کردەوە چاکەکان بکەن.

ئەم ئایەتەش لەسەردەمێکدا دابەزیووە کە موسڵمانان لەو پەڕی زەلیلیدا بوون وترساون، بەڵام خوا بەڵێنی ئەوەیان پێ دەدات کە ئەگەر ئیمان بێنن و کردەوە چاکەکان ئەنجام بدەن ترسیان لا دەبا وسەربەرزیان ئەکا.

ئەوەبوو خوای گەورە بەڵێنەکەی خۆی بەجێهێنا وموسڵمانانی کرد بە جێنشین لەسەر زەوی هەروەك موفەسیرین بە سەردەمی ئەبوبەکر وباقی خەلیفە ڕاشدیەکانی تر ڕاڤەیان کردوە.

ئێمەش ئەمڕۆ لەسەردەمێکین پێم وانییە ئیسلام لە هیچ دەمێکدا بەم ئەندازەیە زەلیل بووبێ، خوای کارساز بۆ سەرکەوتن چارەسەرەکەمان نیشان دەدات، پێشینی ئێمە کاریان بەو چارەسەرە کرد سەربەرز وڕوو سپی بوون، دەی هیممەتێك لە پاشین تا خوا سەربەرز و ڕوو سوورمان بکات لە دونیا ودواڕۆژدا.

بەشی دووەم

پلەوپایەی پەیامبەر ﷺ

مافەکانی پەیامبەر ﷺ بەسەرمانەوە.

پلە وپایەی پەیامبەر[1]

خوا سبحانە وتعالی مەخلوقاتی دروستکردووە، لە ناو مەخلوقاتیشدا نەنبیائی هەڵبژاردووە، لە ناو نەنبیائیشدا ڕەسولەکانی هەڵبژاردووە، لە ناو ڕەسولەکانیشدا خاوەن عەزمەکانی هەڵبژاردووە کە پێنجن، لە نێو ئەو پێنجەشدا دوو خۆشەویستەکەی خۆی هەڵبژاردووە کە بریتین لە «ئیبراهیم و موحەممەد» صەلات وسەلامی خوایان لەسەر بێت، لەو دوو خۆشەویستەش «موحەممەد»ی هەڵبژاردووە ﷺ.

کەواتە لە نێو هەموو کەون وکائیناتدا خوا سبحانە وتعالی «پەیامبەر ﷺ»ی هەڵبژاردووە، ئەم هەڵبژاردنەش نیشانەی مەزنی وگەورەیی پلەوپایەیەتی لای خوای پەروەردگار.

خوای مەزن بانگی پەیامبەر ناکات بە «ئەی موحەممەد»

یەکێکی تر لە نیشانەکانی گەورەیی پەیامبەر وپلەبەرزی لای خوای مەزن، ئەوەیە خوای گەورە لە هیچ شوێنێکی قورئاندا بەناوی «موحەممەد»

---

[1] ئەم بابەتە بریتیە لە پوختەی وتارێکی ڕۆژی هەینی کە لە بەرواری ٨ موحەڕڕەمی سالّی ١٤٣١ بەرانبەر ٢٥-١٢-٢٠٠٩ لە مزگەوتی قازی محەمەد رحمه الله لە شاری کەلار پێشکەشکراوە، پاشان لەلایەن برای خۆشەویست وبەڕێزم کاك ڕەزا صەلاحەدینەوە نوسراوەتەوە وداخل کۆمپیوتەر کراوە، پاشان لەبەر گرنگی بابەتەکە وپەیوەستی بە ناوەڕۆکی کتێبەکەوە پێمان باش بوو بیخەینەڕوو.

بە پەتی بانگی نەکردوە، بەڵکو بە «يَا أَيُّهَا النَّبِيّ ، يَا أَيُّهَا الرَّسُول» بانگی لێنەکات. ئەمەش وتەی عیززی کوڕی عەبدولسەلامە.

لەکاتێکدا خوا سبحانە وتعالی سەرجەم پەیامبەران بە ناوەکانی خۆیان بانگ ئەکات، بۆ نمونە:

خوای مەزن بانگی ئادەم دەکات: ﴿ وَقُلْنَا يَٰٓـَٔادَمُ ٱسْكُنْ أَنتَ وَزَوْجُكَ ٱلْجَنَّةَ ﴾.

بانگی نوح دەکات: ﴿ يَٰنُوحُ ٱهْبِطْ بِسَلَٰمٍ مِّنَّا وَبَرَكَٰتٍ عَلَيْكَ ﴾.

بانگی ئیبراهیم دەکات: ﴿ يَٰٓإِبْرَٰهِيمُ قَدْ صَدَّقْتَ ٱلرُّءْيَآ ﴾.

بانگی موسا دەکات: ﴿ يَٰمُوسَىٰٓ إِنَّهُۥٓ أَنَا ٱللَّهُ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴾

بانگی عیسا دەکات: ﴿ يَٰعِيسَىٰٓ إِنِّى مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ إِلَىَّ ﴾

بانگی زەکەریا دەکات: ﴿ يَٰزَكَرِيَّآ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَٰمٍ ٱسْمُهُۥ يَحْيَىٰ ﴾

بانگی یەحیا دەکات: ﴿ يَٰيَحْيَىٰ خُذِ ٱلْكِتَٰبَ بِقُوَّةٍ ﴾

بانگی داود دەکات: ﴿ يَٰدَاوُۥدُ إِنَّا جَعَلْنَٰكَ خَلِيفَةً فِى ٱلْأَرْضِ ﴾

بەڵام بۆ پەیامبەری خۆمان ﷺ جیاواز لە هەموو پەیامبەران، بە ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِىُّ ﴾ وبە ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلرَّسُولُ ﴾ بانگی لێ ئەکات:

خوای مەزن ئەفەرموێ: ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِىُّ إِنَّآ أَرْسَلْنَٰكَ شَٰهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴾

هەروەها ئەفەرموێ: ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلرَّسُولُ لَا يَحْزُنكَ ٱلَّذِينَ يُسَٰرِعُونَ فِى ٱلْكُفْرِ ﴾.

ئەوە مەکانەت وقەدری پەیامبەری خوایە ﷺ، ئەگەریش ناوی موحەمەد بهێنێت ئەوا لەگەڵیدا باسی نبوەت وریسالەت هەر ئەکات:

﴿ مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَآ أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَٰكِن رَّسُولَ ٱللَّهِ وَخَاتَمَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ ﴾.

﴿ مُّحَمَّدٌ رَّسُولُ ٱللَّهِ ۚ وَٱلَّذِينَ مَعَهُۥٓ أَشِدَّآءُ عَلَى ٱلْكُفَّارِ رُحَمَآءُ بَيْنَهُمْ ﴾.

دەبینین لەگەڵ ناو هێنانی پەیامبەردا باسی نبوەت یا ڕیسالەتی پەیامبەری خوا ئەکات ﷺ.

ستایشی خوای مەزن بۆ پەیامبەرەکەی

خوا سبحانە هەرچی ڕەوشتی جوان وسیفاتی بەرز هەیە لە گیانی رسول الله دا ﷺ کۆیکردۆتەوە، هەربۆیە لە چەندین شوێنی قورئاندا مەدح وستایشی ئەکات، تەزکیەی ئەکات، بە پاکی ڕادەگرێ.

ستایشی چاوی ئەکا وئەفەرموێ: ﴿مَازَاغَ ٱلْبَصَرُ وَمَاطَغَىٰ﴾.

ستایشی عەقلی ئەکا وئەفەرموێ: ﴿مَاضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَاغَوَىٰ﴾.

ستایشی دڵی ئەکا وئەفەرموێ: ﴿مَاكَذَبَ ٱلْفُؤَادُ مَارَأَىٰٓ﴾.

ستایشی سنگی وئەفەرموێ: ﴿أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ﴾.

ستایشی پاکیەتی ئەکات وئەفەرموێ: ﴿وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ﴾.

ستایشی ڕاستگۆیی ئەکا وئەفەرموێ: ﴿وَمَايَنطِقُ عَنِ ٱلْهَوَىٰٓ﴾.

ستایشی زیکری ئەکا وئەفەرموێ: ﴿وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ﴾.

ستایشی زانستی ئەکا وئەفەرموێ: ﴿عَلَّمَهُۥ شَدِيدُ ٱلْقُوَىٰ﴾

ستایشی نەرمونیانی ئەکاو ئەفەرموێ: ﴿بِٱلْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ﴾

لە هەموو شتێکدا ستایشی ئەکا وئەفەرموێ: ﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾.

«بە ڕاستی ئەی پەیامبەر تۆ لەوپەڕی ڕەوشت بەرزی وڕەوشت جوانی دایت، لەسەر ڕەوشتێکی گەلێك سامی وعالی دایت».

﴿ وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴾ بە «إِنَّ» تەئکیدی ئەکات، بە «لام»ەکەش تەئکیدی ئەکات. بە تەئکید تۆ ڕەوشتێکت هەیە ئەی موحەمەد ﷺ هیچ کەسێك لە وێنەی ڕەوشتی تۆی نییە.

حەسسانی کوڕی سابت رضي الله عنه جوان دەفەرموێ:

أَغَرُّ عَلَيْهِ لِلنُّبُوَّةِ خَاتَمٌ مِنَ اللهِ مِنْ نُورٍ يَلُوحُ وَيَشْهَدُ

وَضَمَّ الإِلَهُ اسْمَ النَّبِيِّ الى اسْمِهِ إِذَا قَالَ فِي الخَمْسِ المُؤَذِّنُ أَشْهَدُ

وَشَقَّ لَهُ مِنْ اسْمِهِ لِيُجِلَّهُ فَذُو العَرْشِ مَحْمُودٌ وَهَذَا مُحَمَّدُ

خوا جل جلاله ناوی پەیامبەری ﷺ لەناوی خۆیەوە دەرهێناوە، هەرودکو چۆن «ڕەحم»ی لە «رحمن»ەوە دەرهێناوە، جا خوا «محمود»ە، ناوی «محمد»ی لە «محمود»ەوە دەرهێناوە.

ئێستا دەزانین دونیا چەند پێویستی بە پیاوێکی وەکو رسول الله بووە ﷺ، بۆ ئەوەی خەڵکی لە تاریکستانەوە دەربکات بەرەو نورستان، لە کافرستانەوە بەرەو ئیسلامستان، لە گومڕاییەوە بەرەو ڕێنمایی، لە نەفامیەوە بەرەو زانست وزانیاری.

پەیامبەری خوا ﷺ پیاوێکە بۆ هەر سیفەتێکی چاك بگەڕێی لە گیانی موبارەکیدا هەبووە...

زۆر نەرمونیان بووە، زۆر جوامێر ونەبەرد ودلێر بووە، زۆر بە وەفا بووە[٢]، هەرگیز بەڵێن وپەیمانی نەشکاندووە.

لە «صەحیحی مسلم»دا هاتووە لە فەرموودەکەی «حوزەیفەی کوڕی یەمان»، فەرموودەیەکە ڕەوشت بەرزی وبەڵێن پاراستنی پەیامبەر -صلی الله علیه وسلم- دەسەلێنێت.

فەرموودەیەکی ئەوەندە گرنگ وپڕ بایەخە خۆزگە هەموو ئومەتی ئیسلام گوێیان لێبێت.

حوزەیفە ئەفەرموێ: واللە هیچ ڕێگرنەبوو لەوەی من وباوکم بەشداری شەڕی بەدر بکەین، ئەوە نەبێت، کاتێك لە مەککەوە کەوتینەڕێ بەردو مەدینە کافرەکان ڕێیان لێگرتین، پێیان ووتین: ڕێگە نادەین بڕۆن تا بەڵێنمان پێنەدەن لە دژمان نەجەنگن، ئێمەش بەڵێنمان پێدان. ئەڵێ: کە هاتینە مەدینە باسەکەمان بۆ پەیامبەری خوا ﷺ گێڕایەوە، ئەویش پێی فەرموین: «انْصَرِفَا، نَفِی لَهُمْ بِعَهْدِهِمْ، وَنَسْتَعِینُ اللهَ عَلَیْهِمْ» بڕۆنەوە بۆ مەدینە، ئەو بەڵێنەی کە پێمان داون نایشکێنن، ئێمە بە وەفا ئەبین بەرامبەر بە بەڵێن وپەیمانەکەیان، داواکاریشین خوای مەزن یارمەتیدەرمان بێت وسەرمان بخات بەسەریاندا.

---

[٢] لەم بارەشەوە لەسەر ئەمەکداری پەیامبەر ﷺ نامیلکەیەك نوسراوە کە زیاتر لە دە هەڵوێستی ئەمەکداری پەیامبەری ﷺ تێدا باسکردوە، کە نەمبینیوە لەم بارەوە لەوە وپێش کتێب نوسرا بێت. خوای مەزن لە چاپ گەیاندنی ئاسان بکات.

ئەوە ڕەوشتی پەیامبەری خوایە ﷺ، کێ هەیە؟ چ سەرکردەیەک هەبووە وهەیە؟ چ پێشەوایەک هەبووە وهەیە؟ ئەوەندە خاوەن بەڵێن وپەیمان بێت لەگەڵ بەرامبەرەکەیدا!!؟؟ بەڵکو لەگەڵ دوژمنەکەیدا!! بەڵکو لەگەڵ ئەو دوژمنەی لەماڵ ومناڵ وزێدی خۆی دەری کردبێ! پیلانی کوشتنی بۆ داڕشتبێ! صەلات وسەلامی خوا لەسەر ئەو خاوەن ڕەوشتە بەرزە.

لە فەرموودەیەکی تردا، پەیامبەری خوا ﷺ، ئەفەرموێ: «مَنْ أَمَّنَ رَجُلاً عَلَى دَمِهِ، فَقَتَلَهُ فَأَنَا بَرِيءٌ مِنَ الْقَاتِلِ، وَإِنْ كَانَ الْمَقْتُولُ كَافِرًا» واتە: «هەر کەسێک کەسێکی تر ئەمین بکات وبەڵێنی نەکوشتنی پێبدات وپاشان بیکوژێ، ئەوە من بەریئم لێی، ئەگەر کابرای کوژراویش کافر بێت».

ئەوە تەعلیماتەکانی رسول اللە یە ﷺ بۆ شوێنەکەوتوانی، ئەوەش وەفایەتی لە ئاست وەعد وپەیمانەکانی، تەنانەت لەگەڵ دوژمنەکانی، دەبا دوژمنانی رسول اللە ﷺ پیاوێکی وەک ئەمیان دەست بکەوێ وشانازی پێوە بکەن!!

دڵسۆزی پەیامبەر ﷺ بۆ ئوممەتەکەی و وەفای ئوممەتەکەی لە ئاست دڵسۆزیەکەی

بەڵێ ئەوە ڕەوشت بەرزی پەیامبەری خوایە، ئەوە مەدح وسەنای خوای گەورەیە بۆ پەیامبەرەکەی، ئەوە کانیاوی هەموو سیفاتێکی جوان وڕەوشتێکی بەرزە.

بەڵام سەرباری هەموو ئەمە، سوێند دەخۆم کەوا ئومەتەکەی قەدری رسول اللە یان بە هەق نەگرتوە، کە تەماشای ماڵ ومناڵ وکۆڵان وشەقام

وولاتم کرد ئەو سوێندەم خوارد، بەڵێ بەڕاستی ئومەتەکەی کەمتەرخەمن لە ناست شوێنکەوتن وخۆشویستنی ئەو خۆشەویستە ﷺ.

پەیامبەری خوا هەتا وەفاتیشی کرد خەمی ئێمەی ئومەتی بوو، بەڵام ئێمە کوا خەمی ئەومانە!؟

خەمی ئێمە بۆ ئەو، بە شوێنکەوتنی سوننەتەکەیەتی، بە پابەندبوونمانە بە شەریعەتەکەی، نەك خەمی پەیامبەری خوا بخۆین ﷺ، پەیامبەری خوا ﷺ خەمخواردنی ئێمەی ناوێت.

تا لە ژیاندا بوو خوای مەزن سەری خست، ئێستاش لە ناو قەبرەکەیدا -لە ژیانی بەرزەخدا کە ژیانێکی جیاوازە لەم ژیانە- زیندووە، بەڵێ پڕ بە دەم دەیڵێم لەناو گۆڕەکەیدا زیندوە، بەڵام ژیانێکی بەرزەخی جیاواز لە ژیانی دونیا کە حەقیقەت وچۆنیەتیەکەشی تەنها وتەنها خوا دەیزانێت. سەرجەم پەیامبەرانی تریش لە ناو قەبرەکەیاندا زیندون.

نەك ئامادەیی هەبێ لە سەر زەوی، وەك هەندێ نەزان دەیڵێن، لە هەندێك موناسەبە ویاددا: پەیامبەری خوا ﷺ ئامادە ئەبێ.

ئەهلی سوننە بە کۆڕای دەنگی زانایان بۆچونیان وایە هەرکەس بڵێ پەیامبەری خوا ﷺ بە ئاگایە وئامادەیی ئەبێت بە جەستە، ئەو کەسە گومڕایە.

لە موسنەدی ئەحمەد وبەزار وموستەدرەکی حاکیم وسونەنی ئەبوداود وئیبن ماجەدا هاتووە بە سەنەدێکی صحیح، لە ئەوسی کوڕی ئەوسەوە،

پەیامبەری خوا ﷺ فەرموی: «إِنَّ مِنْ أَفْضَلِ أَيَّامِكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ..»، واتە: لە باشترین ڕۆژەکانی ئێوە ڕۆژی هەینیە، «فَأَكْثِرُوا عَلَيَّ مِنَ الصَّلَاةِ فِيهِ»، بۆیە لەو ڕۆژەدا زۆر سەلاواتم لەسەر بدەن ﷺ، «فَإِنَّ صَلَاتَكُمْ مَعْرُوضَةٌ عَلَيَّ»، چونکە عەرزم ئەکرێت وپیشانم دەدرێت.

«قالوا: يَا رَسُولَ اللهِ، وَكَيْفَ تُعْرَضُ عَلَيْكَ صَلَاتُنَا وَقَدْ أَرَمْتَ ؟ يَقُولُونَ قَدْ بَلِيتَ». صەحابییەکان زۆریان پێ سەیر بوو، فەرموویان: یا رسول الله چۆن سەلاواتەکانی ئێمەت عەرز ئەکرێ لە کاتێکدا لاشەت ڕزیوە؟! پەیامبەر ﷺ فەرمووی: «إِنَّ اللهَ حَرَّمَ عَلَى الْأَرْضِ أَنْ تَأْكُلَ أَجْسَادَ الْأَنْبِيَاءِ»، خوا سبحانه وتعالی حەرامی کردوە لەسەر زەوی لاشەی پەیامبەران بخوات.

مافەکانی رسول الله ﷺ بە سەرمانەوە

پەیامبەری خوا ﷺ حەقی زۆری لەسەر ئێمەی ئومەتی هەیە، گەورەترین ولە پێشترینی ئەو حەقانە بریتییە لە دوو شتی سەرەکی: «خۆشویستنی وشوێنکەوتنی».

لە صەحیحەیندا خۆشەویستمان ﷺ ئەفەرموێ: وەك لە فەرمودەکەی ئەنەسدا هاتووە: «فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ، وَوَلَدِهِ، وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ».

واتە: سوێند بەوەی نەفسی منی بە دەستە هیچ کەسێکتان ئیمانی نییە، هەتاوەکو منی لە خۆی وباوکی ومندالەکانی وهەموو خەڵکی خۆشتر نەوێت.

هەربۆیە بە کۆی دەنگی زانایان: هەرکەس جنێو بە پەیامبەری خوا ﷺ بدات لە دین دەرچووە.

پەیامبەری خوا ﷺ ئەفەرموێ، وەك لە بوخاری و موسلیمدا هاتووە لە حەدیسەکەی ئەنەس:

«ثَلاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ بِهِنَّ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ» واتە: سێ شت هەیە هەرکەسێك تیایدا هەبێت، ئەوا بە هۆی ئەو سێ شتەوە تام وشیرینی ئیمانی چەشتووە.

یەکەمیان: «أَنْ يَكُونَ اللهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ الَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا» ئەبێت خوا وپەیامبەری خوای ﷺ لە هەموو شتێك زیاتر خۆش بوویت -بەو شێوازی خۆشەویستیەی پێشتر باسمانکرد-.

دووەمیان: «وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ، لَا يُحِبُّهُ إِلاَّ للهِ»، هەرکەسێکی خۆشویست لەبەر خوا خۆشی بوێت، تەنها لەبەر خوا سبحانە، ڕقیشی لەهەرکەس بوو لەبەر خوا جل جلالە ڕقی لێبێت.

سێیەمیان: «وَأَنْ يَكْرَهَ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقْذَفَ فِي النَّارِ». «حەزنەکات بگەڕێتەوە بۆ کوفر وبێ باوەڕی وەك چۆن حەز ناکات بخرێتە نێو ئاگرەوە».

ڕۆژێك ئیمامی عومەر رضي الله عنه ووتی: ئەی نێردراوی خوا واللە تۆ لە هەرچی شتە خۆشەویستری لەلام جگە لە خۆم نەبێ، پەیامبەری خوا ﷺ پێی فەرموو: ئەی عومەر نابێ بەڵکو دەبێ منت لە خۆیشت خۆشتر بوێ،

وتی: واللە ئەی ڕەسول اللە ﷺ ئێستا لە خۆیشم خۆشەویستتری لەلام: ئەویش فەرموی ﷺ: ئەی عومەر ئێستا تەواوە.

ئەوکاتە ئیمانت تەواوە پەیامبەری خوات ﷺ لە هەرچی شتە خۆشتر بوێ، لە مالّ، لە منالّ، لە سامانی خۆت.

تەنانەت خوا سبحانە تەهدیدی ئەوانە ئەکات کە فەزلّی پارە وسامانەکەیان دەدەنە سەر خوای مەزن و پەیامبەردا.

لە خۆشترین ئەو فەرموودانەی کە لە بارەی خۆشویستنی پەیامبەری خواوە هاتبێ ﷺ، ئەو فەرموودەیە کە «تەبرانی لە ئەوسەتدا» بە سەنەدێکی حسن[٣] ئەیگێڕێتەوە، لە عائیشەوە ئەفەرموێ: پیاوێك هاتە خزمەتی پەیامبەری خوا ﷺ عەرزی کرد:

«وَاللهِ إِنَّكَ لأَحَبُّ الَيَّ مِنْ نَفْسِي، وَإِنَّكَ لأَحَبُّ الَيَّ مِنْ أَهْلِي، وَمالَي، وَأَحَبُّ الَيَّ مِنْ وَلَدِي» ئەی پەیامبەری خوا ﷺ واللە تۆ لە نەفسم خۆشەویستتری لام، تۆ لە مالّ وخێزانم هەمووی خۆشەویستتری لام، لە منالّەکانم خۆشەیستتری لە دلّمدا.

---

[٣] قال الهيثمي في المجمع: رجاله رجال الصحيح غير عبد الله بن عمران العابدي وهو ثقة، وقال ابن حجر في العجاب: رجاله موثقون، وقال الألباني في الصحيحة «٦/١٠٤٤»: فيه عبد الله بن عمران صدوق ويقويه أن له شواهد مرسلة.

«وَإِنِّي لَأَكُونُ فِي الْبَيْتِ، فَأَذْكُرُكَ فَمَا أَصْبِرُ حَتَّى آتِيَكَ، فَأَنْظُرَ إِلَيْكَ، وَإِذَا ذَكَرْتُ مَوْتِي وَمَوْتَكَ، عَرَفْتُ أَنَّكَ إِذَا دَخَلْتَ الْجَنَّةَ رُفِعَتْ مَعَ النَّبِيِّينَ، وَإِنِّي إِذَا دَخَلْتُ الْجَنَّةَ خَشِيتُ أَنْ لا أَرَاكَ».

کە لە مالّم بیری تۆ دەکەمەوە، کە بیرت دەکەمەوە خۆم پێناگیرێ هەتا دێمە دیدارت بەڵکو چاوێکم پێت بکەوێ، کە بیر لە مردنی خۆم وتۆیش دەکەمەوە، ئەڵێم: ئەگەر تۆ بمری لەگەڵ پەیامبەرانی خوادا لە پلە بەرزەکانی بەهەشتدا ئەبن، ئەگەر منیش بڕۆمە بەهەشتەوە ئەترسم تۆ نەبینم ئەی پەیامبەری خوا ﷺ، موشتاقی تۆم، حەزم لە دیدار وبینینی تۆیە -واللە ئێمەش موشتاقی بینینی رسول اللە ین-.

پیاوەکە کە ئەم پرسیارەی کرد، پەیامبەری خوا ﷺ وەڵامی کابرای نەدایەوە وهیچی نەوت، کابراش دانیشتبو، پاشان خوای گەورە بەجبریلدا ئایەتێکی ناردەخوارەوە کە تاقیامەت دەخوێندرێتەوە:

﴿ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَٱلرَّسُولَ فَأُوْلَٰٓئِكَ مَعَ ٱلَّذِينَ أَنعَمَ ٱللَّهُ عَلَيْهِم مِّنَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ وَٱلصِّدِّيقِينَ وَٱلشُّهَدَآءِ وَٱلصَّٰلِحِينَ ۚ وَحَسُنَ أُوْلَٰٓئِكَ رَفِيقًا ﴾ هەرکەسێك گوێڕایەڵی خوا -جل جلالە- وگوێڕایەڵی پەیامبەری خوا بکات ﷺ ئەوا ئەو کەسە لە بەهەشتدا لەگەڵ پەیامبەران وڕاستگۆیان وشەهیدان وپیاوچاکاندایە، بە ڕاستی ئەوانە باشترین هاوڕێ وهاوەڵن.

سەرنج بدە ئەی خۆشەویست، هاوەڵەکە بە رسول اللە ﷺ دەڵێ: من تۆم خۆش دەوێت .. بەڵام ئایەتەکە داوای گوێڕایەڵی لێئەکات، بۆ ئەوەی

لەگەڵیدا لە بەهەشتدا کۆی بکاتەوە -خوای مەزن بە فەزڵی خۆی داوای لێدەکەین لە دیداری پەیامبەر ﷺ بێبەشمان نەکات-.

ئەمەش بریتیە لە دووەم ماف: شوێنکەوتنی رسول الله ﷺ.

خۆشەویستان ...

ئەی ئەوانەی دڵتان نەرم ئەبێت بۆ یادی پەیامبەری خوا ﷺ، وەك پەیامبەری خوا ﷺ ئەفەرموێ: ((هەندێك لە ئیماندارانی ئومەتەکەم کە یادی من ئەکەن دڵیان نەرم ئەبێت بۆ یادم)). ((الصحيحة)).

ئەی ئەوانەی کە دڵتان نەرم ئەبێت بۆ یادی پەیامبەر ﷺ وریابن وئاگادارین وبزانن کە خۆشویستنی پەیامبەر بە بانگەشەکردن نیە، تەنها بە دەم بڵێی: من پەیامبەرم ﷺ خۆشدەوێ، بەڵکو بە شوێنکەوتنە، بە جێبەجێکردنی ئەم چوار خاڵەی خوارەوەیە لە ژیانی ڕۆژانەماندا، هەروەها ڕەنگدانەوەی ئەم چوار خاڵەیە لە کردار وگوفتارماندا:

یەکەم: تصديقه فيما أخبر. بەڕاست خستنەوەی هەواڵەکانی

دووەم: وطاعته فيما أمر. جێبەجێکردنی فەرمانەکانی

سێیەم: واجتناب ما نهى عنه وزجر. دورکەوتنەوە لە نەهیەکانی

چوارەم: وأن لا يُعبد الله إلا بما شرعه رسول الله. خواپەرستن بە پێی ڕێنماییەکانی.

یەکەم: تصديقه فيما أخبر، هەرچی هەواڵێك لە پەیامبەری خواوە ﷺ پێمان گەیشتوە، بڕوای پێبکەین وبە ڕاستی بزانین، بە بەڵگەی ﴿ وَمَا يَنطِقُ عَنِ

﴿ٱلْهَوَىٰٓ ۝٣ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْىٌ يُوحَىٰ ۝٤﴾ واتە: «موحەمەد بە هەوا وئارەزوی خۆی قسە ناکات، بەڵکو ئەوەی کە دەیڵێت وەحیە ولەلایەن پەروەردگاریەوە بۆی دێ».

کەواتە کە فەرموویەتی -بۆ نمونە-: ئەگەر مێشێك کەوتە نێو ئەو پەرداخی یەکێکتانەوە، با مێشەکە بە تەواوی بژەنێت بە پەرداخەکەدا، چونکە مێش دیوێکی دەردی تێدایە ودیوەکەی تریشی دەرمانی تێدایە.

ئێمەی شوێنکەوتەی پەیامبەر ﷺ، دەبێت باوەڕمان وابێ کە مێش بەو شێوەیەیە، با زانستی ئەمڕۆش بڵێ وانیە -گەرچی ئەڵێ وایە-.

ئێمەی ئەهلی سوننەت لەبەر خاتری هیچ کەسێك قسەی پەیامبەری خوا ﷺ بە درۆ ناخەینەوە، بەڵکو پەیامبەری خوا ڕاستگۆترە لامان لەهەر کەسێکی تر. بەمەرجێ لە ڕێگایەکی صەحیحەوە سابت بووبێ.

دووەم: «طَاعَتُهُ فِيمَا أَمَرَ» جێبەجێکردنی فەرمانەکانی پەیامبەری خوا-صلى الله عليه وسلم-، ئەمەش هەرکەسە وبە پێی توانای خۆی.

بەڵێ فەرمانەکان بەندە بە تواناوە، بەڵام ئەوەشمان لە یاد نەچێت کە مرۆڤ توانای زۆرە، هەروەکو وتراوە: مرۆڤ تەنها پەیامبەرایەتی لە توانا ودەسەڵاتدا نیە. ئەگینا مرۆڤ خاوەن قودرەت وتوانایەکی زۆرە.

فەرمانەکانی پەیامبەری خوا جێ بەجێ ناکات، کاکەبرا بۆ ئەوە ناکەیت؟! ئەڵێ: بەخوا پێم ناکرێ. بە ڕاستی لە توانایدا هەیە وپێی دەکرێ بەڵام هیممەت ناکات.

سێیەم: اجْتِنَاب مَا نَهَىَ عَنْهُ وَزَجَر، خۆ بەدوور گرتن ووازهێنان لە هەر شتێك كە پەیامبەری خوا ﷺ نەهی لێكردوە. لەم خاڵەدا توانا بەمەرج نەگیراوە بەڵكو هەرشتێك نەهی لێكراوە، ئەبێت خۆمان بە دوور بگرین.

هەروەك لە صەحیحەیندا هاتووە لە ئەبوهورەیرەوە پەیامبەر ﷺ فەرمویەتی «فَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِشَىْءٍ فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ، وَإِذَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَىْءٍ فَاجْتَنِبُوه» «كە فەرمانم پێكردن بە شتێك بە پێی توانا جێبەجێی بكەن، هەرچیش رێگریم لێكردن ونەهیم لێكردن خۆتانی لێ بە دووربگرن».

چوارەم: أن لايعبد الله إلا بما شرع، خوا پەرستیمان بەو شێوازە بێ كە شەرعی كردووە.

ئەمەش خاڵێكی زۆر گەورە وگرنگە، چونكە زۆربەی موسوڵمانان لە خۆشویستنی پەیامبەردا لەم خاڵەدا تێكەوتوون.

ئەم دینە كامل بووە، هیچ مەجالی ئەوە نەماوە شتی زیادە بهێنین وبیخەینە ناو دینەوە.

ڕەسوڵی خوا ﷺ ئەوەندە ڕاستگۆ ودڵسۆز بووە لە گەیاندنی دینەكەیدا، تەنانەت باڵندەیەكیش بە ئاسماندا نەڕۆیشتوە ئێللا خێر وشەڕی پێوتوین.

خوای گەورە ئەفەرموێ: ﴿ٱلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِى وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلْإِسْلَٰمَ دِينًا﴾ واتە: وا دینەكەم بۆ كامڵ كردن.

هەربۆیە خوا ناپەرستین بەو شێوازە نەبێت کە پەیامبەری خوا ﷺ شەرعی کردووە.

عیبادەتیش دوو ڕوکنی هەیە، بەبێ ئەو دوو ڕوکنە خوای مەزن هیچ عیبادەتێك وەرناگرێت:

ڕوکنی یەکەم: بۆ خوات بێت، ئیخلاصت هەبێت.

ڕوکنی دووەم: لەسەر شەرعی رسول الله بێت صلى الله عليه وسلم.

بۆ نموونە: نوێژی نیوەڕۆ، وەك ئاشکرایە لای هەمووان لەسەر شەرعی خوایە، بەڵام هەر کەسێك لە ئەنجامدانی ئەو فەرزەدا بۆ خوای نەبێت وئیخلاصی نەبێ، لێی وەرناگیرێت. بەهەمان شێوە، ئەگەر کەسێك بێت ونوێژی نیوەڕۆ پێنج ڕکات بکات، بۆ خوایەتی وئیخلاصیشی هەیە، مەبەستیشی لە ئەنجامدانی ڕەزامەندی خوایە.

من لە تۆ دەپرسم خێری دەگات؟! دڵنیام ئەڵێی: نەخێر، دینی خوای گۆڕیوە. **منیش ئەڵێم:** بۆ خێری ناگات! مەگەر نوێژ نیە؟ رکوع، وسجود، وسبحان الله، والحمد لله، والله أكبر ئەڵێ، زیکری خوای مەزن دەکات، صلاوات دەدات. بۆ دیارە تۆ قەناعەتت بە زیکر وتەسبیحات ورکوع وسجود وصلاوات نیە.

حەتمەن تۆش دەڵێی: استغفر الله.. استغفر الله، مەبەستم ئەوە نیە، من قەناعەتم بە زیکر وصەلاوات و..هتد هەیە، بەڵام ئەو شتە زیادەیە، بۆیە لێی وەرناگیرێ.

نەوەتا پەیامبەری خوا ﷺ وەك لە صحیحی بوخاری وموسلیمدا هاتووە لە حەدیسەکەی عائیشە، ئەفەرموێ: «مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ». واتە: هەرکەسێك هەر کردەوەیەك ئەنجام بدات، فەرمانی ئێمەی لەسەر نەبێت، لە شەریعەتەکەی ئێمەدا رێنمایی بۆلا نەکرابێت، ئەوا رەتدەکرێتەوە وقەبوڵ ناکرێ ودەدرێتەوە بەسەری خاوەنەکەیدا، مالّی خراپیش سەر بە صاحیبەکەیەتی.

کەواتە بۆ هەموومان ڕونبویەوە کە دین کاملّە وپێویستی بە هیچ زیاد کردنێك نییە، هەروەها بۆمان ڕون بویەوە کە خۆشویستنی پەیامبەری خوا ﷺ چۆن دەبێ، وبە چ شێوازێك دەبێ. کەواتە خۆشویستن بە بانگەشە نیە هەمووی بانگەشەی خۆشەویستی پەیامبەر دەکات ﷺ، بەڵام بە کردەوە لەگەڵیدا نین:

تَعصِي الرَّسولَ وأنت تَزعُمُ حُبَّه هَذا لَعَمْري في القِياسِ شَنيعُ
لَو كَان حُبُّك صادِقاً لأَطَعتَه إِنَّ المُحِبَّ لِمَنْ يُحِبُّ مُطِيعُ

سەرپێچی پەیامبەر ﷺ دەکەیت وئەشڵێی خۆشمەوێ، ئەمە زۆر نەشیاوە لە تەرازوی عەقلّا، گەر خۆشەویستیەکەت ڕاست بوایە گوێڕایەڵ دەبووی، چون خۆشەویست بۆ خۆشەویستەکەی گوێڕایەڵە.

بەڵێ خۆشەویستان.. ئەبێ ئەو بەرنامەیەی کە پەیامبەری خوا ﷺ هێناویەتی بیکەینە ڕێسای ژیانمان، لەتاك، لە گۆمەڵگا، لە وولّات، ئەبێ پەیامبەر ﷺ نوری چاومان بێ، مامۆستا وپێشەوامان بێ.

بەشی سێیەم

ناو وڕەچەلەك وخاوخێزانی پەیامبەر ﷺ.

گوزەرێکی خێرا بە ژیانی شەریفی پەیامبەر ﷺ.

ناوی پەیامبەر ﷺ

کونیەکەی باوکی قاسم «أبو القاسم»ـە، وناوی موحەممەدی کوڕی عەبدوڵڵای کوڕی عەبدولموتەللیبی کوڕی هاشیمی کوڕی عەبدمەنافی کوڕی قوصەی کوڕی کیلابی کوڕی موڕرەی کوڕی کەعبی کوڕی لوئەی کوڕی غالیبی کوڕی فیهری کوڕی مالیکی کوڕی نەضری کوڕی کینانەی کوڕی خوزەیمەی کوڕی مودریکەی کوڕی ئیلیاسی کوڕی موضەری کوڕی نزاری کوڕی مەعەددی کوڕی عەدنانە.

هەموو زانایان تا ئێرەی ئەم نەسەبە کۆکن[1]، هەورەها کۆکن لەسەر ئەوەی کە عەدنان لە کوڕەکانی پەیامبەر ئیسماعیلە علیه السلام.

ناوەکانی پەیامبەر ﷺ

لە صەحیحەیندا هاتووە لە جوبەیری کوڕی موتعیمەوە ئەڵێ: پەیامبەری خوا ﷺ فەرمووی: «إِنَّ لِي أَسْمَاءً: أَنَا مُحَمَّدٌ، وَأَنَا أَحْمَدُ، وَأَنَا الْمَاحِي الَّذِي يَمْحُو اللهُ بِيَ الْكُفْرَ، وَأَنَا الْحَاشِرُ الَّذِي يُحْشَرُ النَّاسُ عَلَى قَدَمِي، وَأَنَا الْعَاقِبُ الَّذِي لَيْسَ بَعْدَهُ أَحَدٌ [نَبِيٌّ]».

واتە: «من چەند ناوێکم هەیە:

١. من موحەممەدم -ستایشکراو، خاوەن ڕەوشت وڕەفتاری بەرز وشیرین وجوان-.

٢. من ئەحمەدم.

---

[1] بڕوانە: صحيح السيرة النبوية: للعلامة الألباني: ص١٠.

٣. «وَأَنَا الـمَاحِي» ومن لابەرم، «الـذِي يَمْحُو اللهُ بِيَ الـكُفْرَ» کە خوای گەورە بە هۆی منەوە کوفر وبێ باوەڕی لادەبات.

٤. «وَأَنَا الـحَاشِرُ» ومن کۆکەرەوەم، «الـذِي يُحْشَرُ الـنَّاسُ عَلَى قَدَمِي» کە خەڵك لە دوای منەوە حەشر دەکرێن -یانی پێش خەڵك حەشر دەکرێت-.

٥. «وَأَنَا الـعَاقِبُ» ومن کۆتاهەمینم «الـذِي لَيْسَ بَعْدَهُ أَحَدٌ» کە هیچ پەیامبەرێکم بە دواوە نایەت وکۆتا پەیامبەرم».

هەرودها لە موسلمدا هاتووە، لە ئەبو موسای ئەشعەریەوە رضي الله عنه ئەڵێ: «كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُسَمِّي لَنَا نَفْسَهُ أَسْمَاءً، فَقَالَ «أَنَا مُحَمَّدٌ، وَأَحْمَدُ، وَالـمُقَفَّى، وَالـحَاشِرُ، وَنَبِيُّ الـتَّوْبَةِ، وَنَبِيُّ الـرَّحْمَةِ».

واتە: پەیامبەری خوا ﷺ چەند ناوێکی خۆی بۆ باس دەکردین وئەیفەرمو: من موحەممەدم، من ئەحمەدم، من «الـمُقَفِّي»م، من «الـحَاشِرِ»م، من «نَبِيُّ الـتَّوْبَةِ»م، من «نَبِيُّ الـرَّحْمَةِ»م.

أحمدیش: هەر بە واتای موحەممەد دێ، بەڵام ئەحمەد بۆ تەفزیلە، وموحەممەد بۆ موبالەغەیە.

الـمقفی: شوێنەکەوتەی پەیامبەرانم «یان هەر بە مانای العاقب دێت».

«نبـي الـتوبة»: پەیامبەرێکە توبە ولێخۆش بوونی هێناوە.

«نبـي الـرحمة»: پەیامبەرێکە ڕەحمەتی هێناوە.

پاکێتی ڕەگەز وڕەچەڵەکی ئەم پەیامبەرە ﷺ

هەر لە موسلیمدا هاتووە، لە واسیلەی کوڕی نەسقەعەوە، پەیامبەری خوا ﷺ فەرمویەتی: «إِنَّ اللهَ اصْطَفَى كِنَانَةَ مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ، وَاصْطَفَى قُرَيْشًا مِنْ كِنَانَةَ، وَاصْطَفَى مِنْ قُرَيْشٍ بَنِي هَاشِمٍ، وَاصْطَفَانِي مِنْ بَنِي هَاشِمٍ»، واتە: «خوای گەورە لە کوڕەکانی ئیسماعیلدا کینانەی هەڵبژارد، لە کوڕەکانی کینانەشدا قوڕەیشی هەڵبژارد، لە نێو قوڕەیشیشدا کوڕەکانی هاشیمی هەڵبژارد، ولە کوڕەکانی هاشمیشدا منی هەڵبژارد».

تەنانەت کاتێك هیرەقل پرسیاری لە ئەبو سوفیان کرد دەربارەی نەسەبی پەیامبەری خوا ﷺ، ئەبوسوفیان ووتی: «هُوَ فِينَا ذُو نَسَبٍ، فقال هرقل: وَكَذَلِكَ الرُّسُلُ تُبْعَثُ فِي نَسَبِ قَوْمِهَا»[٢]، واتە: «پیاوێکی ڕەسەنە وڕەچەڵەکدارە، هیرەقلیش وتی: هەروایە، پەیامبەران هەروا بوون لە نێو گەلی خۆیاندا خاوەن ڕەچەڵەکن».

لە دایکبوونی ﷺ

لە ساڵی فیلدا لە ڕۆژی دوو شەممەی مانگی ڕەبیعی یەکەمدا، ڕەسول الله ﷺ هاتە دونیاوە[٣]، زۆرێکیش ئەڵێن لە دوازدەی ئەو مانگە بوە، ئەشڵێن: لە دووی ئەو مانگە بووە، وتراویشە: لە هەشت، وتراویشە: لە دە.

---

(٢) رواه البخاري.

(٣) رواه مسلم.

ئیبن کەسیر ئەڵێ: ڕای پەسەندی زانایان ئەوەیە کە لە ساڵی فیلدا لە دایک بوو بێت، تەنانەت هەندێك لە زانایان نیجماعیشان لەسەر هێناوەتەوە[٤]، لەوانە: ئیبراهیمی کوڕی مونزیری حیزامی کە شێخی بوخاریە، هەروەها خەلیفەی کوڕی خەیات وجگە لەمانیش.

کاتێك کە ئامینەی دایکی سکی پڕ بووە، ووتویەتی: «هیچ هەستم بە قورسی سکەکەم نەکردووە»، «کاتێکیش لە دایکبووە ڕووناکیەکی لێوە دەرچووە کۆشکەکانی شامی ڕۆشنکردۆتەوە».

لە فەرمودەکەی عیربازی کوڕی ساریەشدا هاتووە ئەڵێ: «گوێم لەپەیامبەری خوا بوو ﷺ فەرمووی: «بەڕاستی من لە لای خوای پەروەردگار لە «أم الكتاب»دا کۆتا پەیامبەرم»[٥]، پاشان فەرمووی: مانای ئەوەشتان بۆ ڕوون دەکەمەوە: دوعاکەی ئیبراهیمی باوکم، هەروەها مژدەکەی عیسا، هەروەها خەونەکەی دایکم کە بینیبوی ڕووناکیەکی لێوە درەوشاوەتەوە لەکاتی لە دایك بوونی منـدا کۆشکەکانی شامی ڕۆشنکردۆتەوە»[٦].پەیامبەری خوا ﷺ پێش لە دایك بوونی، باوکی کۆچی دوایی ئەکات وباپیری ناوی دەنێت ﷺ.

---

[٤] بڕوانە : صحيح السيرة النبوية : للعلامة الألباني :(ص ١٣).

[٥] أخرجه أحمد في المسند ٦٦/٤، ١٢٨ وأبو نعيم في الدلائل ٩/١ وابن كثير في البداية والنهاية ٣٢١/٢ وذكره الهيثمي في المجمع ٢٢٦/٨، وزاد نسبته للطبراني والبزار، ورواه الحاكم وصححه، وأورده السيوطي في الخصائص الكبرى: ٥/١.

[٦] صححه العلامة الألباني في الصحيحة برقم: ١٥٤٦.

شیر خواردنی

چەند رۆژێك سوەیبەی خزمەتکاری ئەبو لەهەب شیری پێدا[٧]، پاشان برەیان بۆ لای خێڵی سەعد بۆ شیر پێدانی وگەورەکردنی لە ژینگەی پاکی نائیدا، ئەوەبو حەلیمەی کچی زوئەیب «حلیمة السعدية» گرتیە خۆی، وئزیکەی چوار سالێ لەوێدا مایەوە، دڵ شەق کرنەکەشی هەر لەو ماوەیەدا بوو.

دوای ئەو ڕووداوە حەلیمە لە ترسا بردیەوە بۆ لای دایکی، لای دایکی مایەوە تا ئەوەبوو لە ڕێگەی مەککەدا لە ناوچەی «ئەبوا» دا کۆچی دوایی کرد، پەیامبەریش ﷺ لە تەمەنی شەش سالاّن بوو. جا ئەو سالەی وا ئەتحی مەککە کرا پەیامبەری خوا ﷺ کە بە «ئەبوا» دا تێپەڕی، داوای لە پەروەردگار کرد ئیزنی بدات داوای لێخۆشبوونی بۆ بکات، بەلاّم پەروەردگار ئیزنی نەدا، ئەوەبوو داوای ئیزنی لێکرد سەردانی گۆڕەکەی بکات، بۆ ئەوە ئیزنی دا.

ئەوەبوو چووە لای گۆڕەکەیی وزۆر گریا، ئەوەندە گریا تا هاوەلاّنیش دەستیان کرد بە گریان، پاشان فەرمووی: «سەردانی گۆڕستان بکەن بەڕاستی سەردان کردنی گۆڕستان مردنتان یاد دەخاتەوە» رواه مسلم.

---

[٧] شیرپێدانی سوەیبە لە بوخاری موسلیمدا هاتووە، بێ ئاماژەکردن بۆ ئەوەی کە چەند ڕۆژێك بووە، ئەوەش لەو فەرموودەیەی کە پەیامبەری خوا ﷺ تێیدا فەرموویەتی: «أَرْضَعَتْنِي وَأَبَا سَلَمَةَ ثُوَيْبَةُ»، بەلاّم دیاریکردنی ڕۆژەکان پێشەوا (ابن قيم) لە (زاد المعاد) دا ئاماژەی پێداوە: (١/٨١).

پاش وەفاتکردنی دایکی، عەبدو لموتەللیبی باپیری بردیە لای خۆی، لە ژێر چاودێری ئەمدا ئوم ئەیمەن بەخێوی دەکرد، باپیری زۆر خۆشی دەویست تەنانەت لە سەرجەم کوڕەکانی زیاتر، بەڵام کە پەیامبەر ﷺ گەیشتە تەمەنی هەشت سالّی باپیریشی کۆچی دوایی کرد.

هەر بە وەسیەتی باپیری، ئەرکی بەخێوکردنی سپێردرایە ئەبو تالّبی مامی، ئەوەبوو زۆر بە جوانی بەخێوی کرد، سەری خست، پشتی گرت، پاراستی، هەتا ئەو ڕۆژەی وەفاتی کرد.

ئەگەر چی هەر بەردەوام بوو لەسەر دینی باوباپیری خۆیی وموسڵمان نەبوو، بەڵام بەهۆی ئەم بەرگریەی لە پەیامبەری خوا ﷺ خوای گەورە سزای دۆزەخی لەسەر کەم کردەوە، هەروەکو لە فەرمودەی صەحیحدا هاتووە.

پاراستنی پەیامبەر ﷺ لە شتە خراپەکانی نەفامی

خوای گەورە پەیامبەری خوای ﷺ لە شتە خراپ وعەیب وعارەکانی نەفامی پاراست.

لە بەرامبەردا هەرچی کرداری جوان بوو لەو پەیامبەرەدا ﷺ کۆیکردبووەوە —وەکو پێشتر باسمان کرد-، تەنانەت لە نێو قەومەکەی خۆیشی بە ڕاستگۆی دەست پاك: «الصادق الأمين» ناوبانگی دەرکردبوو، هەڵبەت ئەمەش بەهۆی ئەو دەروون پاکی وڕاستگۆیی وڕەوشت جوانیەی خۆیەوە بوو کە قەومەکەی لێیان بەدی دەکرد.

قورەیش کۆکن لەسەر ڕێزداری پەیامبەر ﷺ

پێش بونی بە پەیامبەر

تەنانەت کاتێك قورەیش کەعبەیان بنیات نایەوە وگەیشتنە دانانی بەردە ڕەشەکە، جیاوازی کەوتە نێوانیانەوە لەوەی کێ بەردە ڕەشەکە دابنێت، هەتا ڕێککەوتن لەسەر یەکەمین کەسێك کە دێتە ژوورەوە بۆ لایان، ئەوەبوو بە ویستی خوا پەیامبەر ﷺ هاتە ژورەوە، ئەوانیش ووتیان: دەست پاکەکە هات وڕازی بوون بەوەی کە ئەم ئەو پیاوە بێت بەردەکە دابنێتە شوێنی خۆی.

خۆشەویست ﷺ ڕۆیشت عابایەکی هێنا وبەردەکەی خستە ناوەڕاستی عاباکەوە وبە هەموو سەرۆك هۆزەکانی وت: هەر یەکە ولایەکی ئەو عابایە بگرن، پاشان بە دەستی موبارەکی خۆی بەردەکەی هەڵگرت ولە شوێنی خۆی داینا، ئەمەش لە تەمەنی سی وپێنج ساڵیدا بوو[٩].

ژنهێنانی

پەیامبەری خوا ﷺ لەتەمەنی بیست وپێنج ساڵیدا بوو دەرچوو بۆ شام بە مەبەستی بازرگانی بە مالّ وسامانەکەی خەدیجە.

---

[٩] رواه الطبراني في (المعجم الأوسط: ج٣ ص٥٠، برقم: ٢٤٤٢)، والهيثمي في (مجمع الزوائد ومنبع الفوائد: ج ٨ ص١٦٩ - ١٧٠، باب ما كان يدعى به ﷺ قبل البعثة، برقم: ١٣٨٧٩، وبرقم: ١٣٨٨٠)، كلاهما عن علي بن أبي طالب رضي الله عنه .

ئیبن هیشام ئەڵێ: خەدیجەی کچی خوەیلید ئافرەتێکی بازرگان وخاوەن شەرف وپارە وسامان بوو، پیاوی بە کرێ دەگرت وبە مالّ وسامانەکەی کاریان دەکرد وپاشان بڕێك پارەی پێدەدان، قوڕەیشیش قەومێکی بازرگان بوون، کە پێی گەیشت پەیامبەری خوا ﷺ چەند ڕاستگۆ ودەستپاك وڕەوشت جوانە، ناردی بە دوایدا وداوای لێکرد بە بەشێك لە مالّ وسامانەکەی بە مەبەستی بازرگانی لەگەڵ خزمەتکارەکەی کە ناوی «مەیسەرە» بوو بڕوات بۆ شام، ئەوەشی کە دەیبەخشێتە بازرگانەکانی تر بە زیاترەوە دەیبەخشێتە ئەم، کە ڕۆیشت وپاشان گەڕایەوە بۆ مەککە، خەدیجە بینی مالّ وسامانەکەی لە هەموو ئەوانەی پێشوتر بە ئەمانەتتر وبەرەکەتدارترە، «مەیسەرە»ی خزمەتکاریشی باسی ڕەوشت بەرزی ئەوی زۆر بۆ کرد، هەستی کرد ئیتر کاتی خۆی هاتووە وئەوەی ئەم بەدوایدا دەگەڕا وا دۆزیەوە -چونکە لەوەو پێش زۆرێك لە گەورە ودەمسپیەکان خوزابێنیان دەکرد بەلاّم ئەم ڕازی نەدەبوو-.

بۆیە ڕۆیشت ئەوەی لە دەرونیا بوو بۆ «نەفیسە»ی هاوڕێی گێڕایەوە، ئەمیش ڕۆیشت ئەو باسەی لەگەڵ پەیامبەر کردەوە، کە بۆ خوازبێنی خەدیجە ناکات؟ ئەویش ڕازی بوو، پاشان خوازبێنی کرد، بەجۆرە پەیامبەر ﷺ خەدیجەی مارەکرد.

تەمەنی خەدیجە ڕەزای خوای لێبێ چل سالاّن بوو، لەو ڕۆژگارەشدا لە ڕوی نەسەبەوە، لەڕوی عەقڵەوە، لە ڕوی سەرمایە وسامانەوە، باشترین

ئافرەتی نێو قەومەکەی خۆی بوو. یەکەمین خێزانی پەیامبەرە ﷺ، وهەرگیز ژنی تری نەهێناوەتە سەری هەتا کۆچی دوایی کردوە.

ئیتر دوای وەفاتکردنی خەدیجە، سەودەی کچی زەمعەی هێنا، پاشان عائیشەی کچی ئەبوبەکری هێنا -لە نێو هەموو خێزانەکانی تەنها ئەم کچە، ئەوەکانی تر هەموویان بێوەژن بوون-، پاشان حەفصەی کچی عومەری هێنا، پاشان زەینەبی کچی خوزەیمەی کوڕی حارسی هێنا، وئوم سەلەمەشی هێنا کە ناوەکەی: «هیندی کچی ئومەیە»یە، زەینەبی کچی جەحشیشی هێنا، پاشان جوەیریەی کچی حارسی هێنا، پاشان ئوم حەبیبەی هێنا کە ناوی: «رەملە»یە، وتراویشە: «هیندی کچی ئەبو سوفیان»ە، پاشان دوای فەتحی خەیبەر صەفیەی کچی حویەی کوڕی ئەختەبی هێنا، پاشان مەیمونەی کچی حارسی هێنا، مەیمونەش دواهەمین خێزانی پەیامبەری خوایە ﷺ.

کەسێك دڵی هەبێ وکوێر نەبووبێ، لە ژنهێنانی پەیامبەر ﷺ بە جوانی ئەوەی بۆ ڕوون دەبێتەوە، کە پەیامبەر ﷺ پیاوێکی ئارەزوو باز نەبووە، هەروەك زۆرێك لە ناحەز ومونافیق وعەلمانیەکان وڕێنەی دەکەن، کەسێك ئارەزوو باز بێت ئەڕوا ژنێ دێنێ کە دوو شووی کردوە -کە خەدیجە وصەفیە ومەیمونەی کچی حارسی دوو شووی تریان پێش پەیامبەر ﷺ کردوە-!! لەگەڵ ئەوەشدا هەندێك خێزانی بیست سالّ لە خۆی گەورەتر بووە، لەگەڵ ئەوەشدا پەیامبەر ﷺ لە لاوێتیدا بووە، -کە خەدیجەی هێناوە لە تەمەنی بیست وپێنج سالّیدا بووە-، سەرباری هەموو ئەمانەش هەموو

ژنەکانی بێوەژن بوون تەنها عائیشە نەبێت.. هتد، نەمانە هەمووی بەڵگەی ڕوونن بۆ کەسێك دڵی هەبێت وزیندو بێ ﴿فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى ٱلْأَبْصَٰرُ وَلَٰكِن تَعْمَى ٱلْقُلُوبُ ٱلَّتِى فِى ٱلصُّدُورِ﴾ ئەو چاوانە کوێر نین، نا، بەڵکو ئەو دڵانەن کوێرن کە لە ناو سنگەکانن.

منالّەکانی

هەموو منالّەکانی پەیامبەریش ﷺ لە خەدیجەن تەنها ئیبراهیم نەبێت -کە لە ماریەی قیبتیە، ومقەوقس بە دیاری بۆی ناردبوو، لە مەدینە لە دایك بوو ودوو ساڵ کەم سێ مانگ ژیا-.

منالّەکانی: یەکەم: قاسم -کونیەکەی پەیامبەریش بەم ناوەوە بوو-.

پاشان: زەینەب -کچە گەورەی پەیامبەرە وخێزانی ئەبولعاصی کوڕی ڕەبیع بوو کە پورزای خۆیەتی-.

- پاشان ڕوقیە -خێزانی عوسمانی کوڕی عەففانە-.

- پاشان ئوم کەلسوم -دوای ڕوقەیەی خوشکی، بوو بە خێزانی عوسمانی کوڕی عەففان-.

- پاشان فاتیمە: -خێزانی عەلی کوڕی ئەبو تالّبە ودایکی حەسەن وحوسەینی گەورەی گەنجانی بەهەشتە-.

وعەبدوللّا -تەییب وتاهیریشی پێ دەوترێت-.

کوڕەکانی هەمویان هەر بە منالّی مردن، بەڵام کچەکانی هەمویان مان وگەیشتنە ئیسلام وموسلّمان بوون وکۆچیشیان کرد، ئەوەندە نەبێ

هەموویان هەر لە ژیانی پەیامبەردا ﷺ وەفاتیان کرد، فاتیمەیان نەبێ ڕەزای خوای لێبێ، شەش مانگ دوای پەیامبەر کۆچی دوایی کرد وپاشان چوە دیداری پەیامبەر ﷺ.

ئیمامی نەوەوی رضي الله عنه ئەڵێ: ((فالبنات أربع بلا خلاف، والبنون ثلاثة على الصحيح))[١٠]، ((کچەکانی پەیامبەر ﷺ بە ئیجماعی زانایان چوارن، کوڕەکانیشی لەسەر ڕای پەسەند سیانن)).

بوونی بە پەیامبەر ﷺ

لە دووشەممەی یەکێك لە دە شەوی کۆتایی ڕەمەزان، لە تەمەنی چل ساڵیدا، وەحی لە ئاسمانەوە نازڵ دەبێت بۆ سەر ڕەسول الله ﷺ لە ئەشکەوتی ((حیراء)) لە شاخی ((سەور))، جا ڕەسولی خوا ﷺ هەر کاتێك وەحی بۆ دابەزیایە زۆر قورس دەبوو لەسەری، دەم وچاوی دەگۆڕا، وناوچاوانی عەرەقی دەکرد.

کاتێك جوبرەئیل دابەزی پێی فەرموو: ((بخوێنە ﴿اقْرَأْ﴾))، ئەویش فەرمووی: ((خوێندەوار نیم نیە))، جوبرەئیل بە تونڈی پەیامبەری خوای ﷺ گوشارد هەتا ماندو وناڕەحەتی کرد، پاشان پێی فەرموو: ((بخوێنە))، ئەویش فەرمووی: ((خوێندەوار نیم نیە))، دیسانەوە گوشاردیەوە، تا سێجار، پاشان

---

[١٠] بڕوانە: تهذيب الأسماء واللغات، لأبي زكريا محيي الدين بن شرف النووي، تحقيق: مصطفى عبدالقادر عطا.

جوبرەئیل فەرمووی: «﴿ٱقْرَأْ بِٱسْمِ رَبِّكَ ٱلَّذِى خَلَقَ ۝١ خَلَقَ ٱلْإِنسَٰنَ مِنْ عَلَقٍ ۝٢ ٱقْرَأْ وَرَبُّكَ ٱلْأَكْرَمُ ۝٣ ٱلَّذِى عَلَّمَ بِٱلْقَلَمِ ۝٤ عَلَّمَ ٱلْإِنسَٰنَ مَا لَمْ يَعْلَمْ﴾».

واتە: «-ئەی موحەممەد- بخوێنە بە ناوی پەروەردگارت کە هەموو شتێکی دروستکردووە، مرۆڤی دروستکردووە لە خوێن پارەیەک، بخوێنە پەروەردگاری تۆ بەخشندەترین وبەڕێزترینە، ئەو پەروەردگارەی کە بەهۆی قەڵەمەوە مرۆڤی فێرکردووە، مرۆڤی شارەزا کردووە بەو شتانەی کە نەیدەزانی».

ئیتر خۆشەویستی خوا ﷺ گەڕایەوە ماڵەوە لای خەدیجە رضي الله عنها، هەموو گیانی دەلەرزا وفەرمووی: دامپۆشن.. دامپۆشن!! کە هەندێک هێور بوویەوە بەسەرهاتەکەی بۆ خەدیجە گێڕایەوە، ئەویش وتی: «نەخێر سوێند بەخوا، خوا هەگیز سەرشۆڕت ناکات، تۆ کەسێکی سیلەی ڕەحم دەگەیەنی، ویارمەتی لێقەوماو وهەژار وهەتیوان دەدەیت، خێر دەبەخشیتە نەداران، ڕێز لە میوان دەگریت..» البخاری.

دوای ئەم ڕوداوە تا ماوەی چەند ڕۆژێک وەحی لە ئاسمانەوە پچڕا، لەوانەیە بۆ ئەوەی بێتەوە باری ئاسایی خۆی، ئەو ترس وبیمەی دایگرتبو لەسەری بڕوا، لەم ماوەیەشدا پەیامبەری خوا ﷺ زۆر غەمبار ودڵتەنگ بوو، شەیدا وموشتاقی وەحی بوو، ئەوەبو جوبرەئیل لەسەر کورسیەک لە نێوان ئاسمان وزەویدا خۆی پیشانی پەیامبەری خوادا ﷺ. کە پەیامبەر ئەمەی بینی ترسا وگەڕایەوە بۆلای خەدیجە وفەرمووی: دامپۆشن،

بمبێچنەوە، نەوەبوو نەم ئایەتانە هاتنە خوارەوە: ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلْمُدَّثِّرُ ۝١ قُمْ فَأَنذِرْ ۝٢ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ ۝٣ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ﴾، واتە: ((ئەی ئەو کەسەی خۆی پێچاوەتەوە، هەستە خەڵکی بێدار کەرەوە، پەروەردگارت بەگەورە وتەنها ڕابگرە، جل وبەرگەکانت پاك بکەوە وخۆت لە خراپە بە دوور بگرە)).

خوای پەروەردگار لەم ئایەتانەدا فەرمانی پێ ئەکات کەوا ئومەتەکەی خۆی بێدار بکاتەوە وبیانترسێنی وبانگیان بکات بۆلای اللَّهُ، ئەویش پشت بەخوا پێی هەستا وقۆڵی لێهەڵماڵی وناوقەی بۆ توند کرد، هەستا بە گەیاندنی بە باشترین شێوە، بانگی ڕەش وسپی، پیر وگەنج، منداڵ وگەورە، ژن وپیاو، بەندە وئازادی کرد، ئەوەبوو سوپاس بۆ خوا لەنێوان هۆز وخێڵەکاندا خەڵکانێکی چاك ئیمانیان پێهێنا وهاتنە نێو ئیسلامەوە.

بەڵام نەفس نزمەکانی مەککە دەستیان کرد بە دژایەتی کردنی وئازاردانی وسزادانی خۆیی وئەوانەشی ئیمانیان هێنا بەڵام خوای پەروەردگار بەهۆی ئەبو تالبەوە کە مامی پەیامبەرە وبەکێکە لە ناوداراەکانی قورەیش وگوێی بۆ دەگیرا وبەقسەی دەکرا، بەهۆی ئەوەوە پەیامبەرەکەی ﷺ پاراست لە هەندێك لەو ئەشکەنجانە. لەبەر ئەبو تالب نەیاندەوێرا ئازاری پەیامبەری خوا ﷺ بدەن، چونکە دەیانزانی ئەبو تالب چەند پەیامبەری خوای ﷺ خۆش دەوێ.

بانگەواز لە سەرەتاوە نهێنیە

دوای دابەزینی ئەو ئایەتانەی سورەتی «المدثر» کە فەرمان دەکات بە پەیامبەر ﷺ بانگەوازی خەڵک بکات بۆ لای خوا سبحانە. جا: لەبەر ئەوەی قەومەکەی خەڵکێکی وشکن وهیچ دینێکیان نەبوە لە بت پەرستی نەبێت. لەبەر ئەوەی هیچ بەڵگەیەکیان نیە لەوە نەبێ باوباپیریان لەسەر ئەوە بینیوە. لەبەر ئەوەی هیچ ڕەوشتێکیان نیە لە دەمارگیری وغیرەی عەشایەری نەبێ. لەبەر ئەوەی هیچ ڕێگایەکیان نیە بۆ چارەسەری کێشەکان، شمشێر نەبێت. لەگەڵ هەموو ئەمانەشدا لە پێشەوە بوون بۆ ئەوەی پێشەوایەتی دینی لەسەرجەم دوورگەی عەرەبیدا بگرنە ئەستۆ..

لەبەر ئەمانە وجگە لەمانەش حیکمەت وابوو لەبەرانبەر ئەوانەدا بانگەواز لە سەرەتادا نهێنی بێت، بۆ ئەوەی لە ناکاو شتێکی وا ڕووبەڕوی خەڵکی مەککە نەکاتەوە بیان وروژێنێت.

بانگەواز ئاشکرا دەکرێ

دوای ئەوەی هەندێك موسڵمانان خۆیان گرت وگەیشتنە ئەو ئاستە لە ژمارە ودامەزراوی ئیمانەوە شان بدەن بە ژێر ئەم بانگەوازە پیرۆزە، ئایەت دابەزی فەرمانی کرد بانگەواز ئاشکرا بکرێ، یەکەمین ئایەتێکیش لەم بارەیەوە دابەزی بریتی بو لە ئایەتی: ﴿وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ ٱلْأَقْرَبِينَ﴾، ئەوەبو پەیامبەری خوا ﷺ بانگەوازی ئاشکراکرد، وەکو وەڵامێکیش بۆ فەرمانی پەروەردگارەکەی کە داوای لێدەکات ئاشکرای بکات وپێشتریش خزمە نزیکەکانی ئاگادار بکاتەوە، سەرکەوتە سەرکێوی صەفا وهاواریکرد: «یا

صباحاه)) -ئەمەش ڕستەیەکە لە کاتی هێرشهێنانی دوژمن یان ڕودانی کارەساتێکی گەورەدا دەوترا-، پاشان دەستی کرد بە بانگکردنی دانە بە دانەی خێڵە قوڕەیشیەکان: ((ئەی خێڵی فەهر، ئەی خێڵی عامر، ئەی خێڵی فلاّن..)).

ئەوانیش ووتیان: ئەو بانگە کێیە؟ ووتیان: موحەممەدە. خەڵك بە پەلە بەرەو ڕووی دەنگەگە کەوتنەڕێ، تەنانەت ئەوەی پێی نەکرایە خۆی بڕوا یەکێکی لەبری خۆی دەنارد، ئەوەندەی پێ نەچوو خەڵك لەدەوری کۆبونەوە.

ئەویش فەرمووی: ئەگەر پێتان بڵێم سوپایەك لەو دیوی ئەو شاخەوەیە وبەرەو ئێرە دێت، بڕوام پی ئەکەن؟

ئەوانیش ووتیان: درۆمان لێت نەبینیوە، لەڕاست زیاتر نەبێ.

ئەویش فەرمووی: ئەی خەڵکینە بەڕاستی من پەیامبەر ونێردراوی خوام وترسێنەرم بۆ ئێوە بە تایبەت وبۆ خەڵکی بە گشتی، وسزایەکی توند بۆ سەرپێچی کەرانم ئامادەکراوە.

ئەبولەهەبیش لەو کاتەدا ئامادەبوو ووتی: ((تَبًّا لَكَ أَلِهَذَا جَمَعْتَنَا؟!)) واتە: لەناوبچیت، ئا لەبەر ئەمە کۆتکردینەوە؟خوای گەورەش بەرگری لە پەیامبەر کرد وئەم ئایەتانەی نارده خوارەوە: ﴿تَبَّتْ يَدَآ أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ۝١ مَآ أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُۥ وَمَا كَسَبَ ۝٢ سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ۝٣ وَٱمْرَأَتُهُۥ حَمَّالَةَ ٱلْحَطَبِ ۝٤ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ ۝٥﴾. متفق علیه.

واتە: «لە ناو بچێت هەردوو دەستی نەبولەهەب ولە ناو چوو، مالّ وسامانەکەیی ونەوەی کە کردی -لە دژایەتی پەیامبەر سوودی پێ نەگەیاند، بێگومان دەخرێتە نێو ئاگری بڵێسەدارەوە، لەگەڵ ژنەکەیدا کە هەڵگری دار وچاوگە، هەمیشە گوریسێکی بادرا وچنراو -لە پەلی خورمای ئاگرین- وا لە گەردنیا».

سالّی دڵتەنگی

لە مانگی ڕەجەبی سالّی دەی پەیامبەرایەتی، ئەبوتالّب وەفاتی کرد، ئەو ئەبوتالّبەی کە قەڵایەکی سەخت بوو بۆ بانگەوازی ئیسلامی، قەڵغانێکی پتەو بوو لە دژی کافرانی قوڕەش. تەنانەت دەگێڕنەوە پەیامبەری خوا صەلات وسەلامی خوای لەسەر بێت فەرموبێتی: «ئەی مامە هەر زوو هەستم بە نەمانت کرد!».

هەر دوابەدوای کۆچکردنی ئەو وپاش تێپەڕ بوونی ماوەیەکی کەم دایکە گەورەی ئیمانداران خەدیجەی کچی خوەیلد ڕەزای خوای لێبێ وەفاتی کرد، ئەو خەدیجەیەی کە یەکێك بوو لە نیعمەتەکانی خوای مەزن بەسەر پەیامبەرەوە ﷺ، نزیکەی چارەکە سەدەیەك ئەو ئافرەتە لە ساتە ناسەکەکاندا پشت وپەنا بوو بۆی، لە کاتە ڕەقەکاندا نەرمونیان بوو بۆی، لە وەختە ناڕەحەتەکاندا ئاسودەکار بوو بۆی، لە حاڵەتی غەریبیدا بۆ گەیاندنی پەیامەکەی هاوکار بوو بۆی، بە مالّ و سامانی چەترێك بوو بۆی.

ئەم دوو ڕوداوە گەورەیە کە لە ماوەیەکی کەمدا ڕوویاندا، ئێش وئازار وغەم دلّ وجەستەی پەیامبەریان ﷺ جۆشان، قەومەکەی دەستیان کرد بە

ئازاردانی، تەنانەت وای لێهات ڕۆیشت بۆ تائیف بەڵکو یەکێکیان تێدا بێت شان بداتە ژێر ئەم بانگەوازە، ئەوەبوو بە خراپترین شێوە وەڵامیان دایەوە، تەنانەت ئەڵێن بەردبارانیان کردوە.

ئەم غەم ودڵتەنگیانە لەسەر دڵی رسول الله ﷺ بە نەفس مالّ ومنالّەوە بە قوربانی بم، کۆبوویەوە، هەربۆیە ناونرا سالّی دڵتەنگی.

ئێش وئازار زۆر دەبێ وکۆچ بەرەو حەبەشە دەکرێ

بەڕاستی پەیامبەری خوا ﷺ لەلایەن قەومەکەیەوە ڕووبەڕووی جۆرەها ئازار وئەشکەنجە ونارەحەتی بوویەوە، بەڵام هەر ئارام وخۆڕاگر بوو، وچاوەڕوانی پاداشت بوو لەلایەن خواوە ﷻ. ئەشکەنجەدان دریژەی کێشا وسەختگیر بوو، بە گاڵتە پێکردن وسوك تەماشاکردن وبە درۆخستنەوە وپێ پێکەنین، بەشێوازێك کە ژیانیان لێ تاڵکرد وبێ زاریان کرد.

تا کار گەیشتە ئەوەی پەیامبەری خوا ﷺ فەرمانیدا بە هاوەڵانی کۆچ بکەن بۆ حەبەشە ولەدەست ئەم زوڵم وزۆرە ڕزگاریان ببێ، چونکە لەوێ پادشایەکی دادگەری لێیە، ئەوەبوو زۆربەی ئەوانەی کە موسڵمان بوو بوون بەرەو حەبەشە کەوتنە ڕێ.

هەروەها لە صەحیحەیندا هاتوە: «ڕۆژێك پەیامبەری خوا ﷺ نوێژی دەکرد وهەندێك ناوسکە ووشتر لەو دەورە فڕێ درابوو کە عوقبەی کوڕی ئەبی موعیت بینی پەیامبەری خوا ﷺ نوێژ ئەکات، ئەو پیسیەی هەڵگرت خستیە سەر پشتی موبارەکی پەیامبەر ﷺ، ئەویش لە سوژدەدا هەر سەری

بەرز نەکردەوە، تا فاتیمەی کچی هات ولەسەر پشتی لایدا، ئەوەبوو پەیامبەر ﷺ لەوکاتەدا فەرمووی: «ئەی پەروەردگارا ئەم کۆمەڵەی نێو قوڕەیش لەناو بدەی».

هەر لە صەحیحی بوخاریدا هاتووە: «ڕۆژێك عوقبەی کوڕی ئەبی موعیت شانی پەیامبەری ﷺ زۆر بە توندی گرت وکراسەکەی لە ملیدا جەڕاند، وەختبوو بیخنکێنێ، ئەوەبوو ئەبوبەکر هات وڕێگەیشت وپاڵێکی نا بە عوقبەوە ووتی: ﴿أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَن يَقُولَ رَبِّيَ اللَّهُ﴾ پیاوێك دەکوژن تەنها لەبەرئەوەی ئەڵێ: پەروەردگارم اللَّهُ یە».

بەزەیی وڕەحمەتی پەیامبەر ﷺ بە ئوممەتەکەی

-وەك باسمان کرد- دوای ئەوەی ئەبوتاڵبی مامی وخەدیجەی خێزانی وەفاتیان کرد، قوڕەیش دەستیان کرد بە ئازاردانی وتەواو ناڕەحەتیان کرد، ئەوەبوو ڕۆیشت بۆ تائیف بە مەبەستی بانگکردنی خێڵەکانی ئەو ناوچەیە بۆ ئیسلام، بەڵکو ڕێگەی بکەنەوە ولەوێوە بانگەوازەکەی پەرە پێ بدات، بەڵام وەڵامیان نەدایەوە، تەنانەت دەستیانکرد بە گاڵتەپێکردن وڕابواردن وئازاردانی، تەنانەت بەردیشیان تێگرت، هەتا ئەوەبوو خوێن لە پشتی موبارەکی هاتە خوارەوە.

ئا بەو شێوەیە ودوای ئەو هەموو ئەشکەنجەیە، بە دڵی شکاوەوە، بە کۆڵێ خەم وخەفەتەوە، بەو پەڕی دڵسوتاویەوە، بەرەو مەککە گەڕایەوە.

پەیامبەری خوا ﷺ خۆی چیرۆکی تائیفمان بۆ دەگێڕێتەوە، ئەو چیرۆکە چەند خۆش بێت کە خۆی بۆمانی بگێڕێتەوە ئەفەرموێ: لە تائیف دەرچوم،

بەڵام زۆر غەمبار وبێ تاقەت بووم، هۆشم لای خۆم نەمابوو، هەر کە بە ئاگا هاتم، بینیم وام لە ناوچەی «قرن الثعالب» کە سەرم بەرزکردەوە بینیم وا پەڵەهەورێك خۆی کردۆتە سێبەر بۆم، تەماشامکرد بینیم جوبرەئیلی تێدایە، بانگی لێکردم وفەرمووی: بەڕاستی خوای پەروەردگار بیستی قەومەکەت چیان وت وچیان کرد، چیان پێوتی وچیان پێکردی، وا مەلائیکەتی شاخەکانی بۆ ڕەوانە کردوی، جا چیت خۆشە فەرمانی پێ بکە، فریشتەی شاخەکان بانگی لێکردم وفەرمووی: خوای گەورە منی بۆلای تۆ ڕەوانە کردوە جا چیت پێ خۆشە فەرمانم پێ بکە، ئەگەر ئەتەوێت ئەم دوو کێوەت لە بۆ دەدەم لەیەك -تائیف لە نێوان دوو کێوداید- تەنها ئەمر بفەرمە!

بەڵام ئەو خۆشەوستە، ئەو بەڕەحمە، ئەو دڵسۆز وبەسۆزە، -سەلات وسەلامی خوای لەسەر بێ- فەرمووی: «بَلْ أَرْجُو أَنْ يُخْرِجَ اللهُ مِنْ أَصْلَابِهِمْ مَنْ يَعْبُدُ اللهَ وَحْدَهُ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا»، واتە: نا، بەڵکو ئومێدەوارم لەوەچەی ئەمانەدا خوای گەورە خەڵکانێك دەربهێنێ بە تەنها بپەرستن وهاوبەشی بۆ قەرار نەدەن. متفق علیه.

ئیسرا ومیعراج

پێش کۆچکردن بۆ مەدینە ڕویدا ونوێژی تێدا فەرز کرا.

نەمەش بریتی بو لە شەوڕەوی پێکردنی پەیامبەر ﷺ بەرەو قودس ولەوێشەوە بەرز کرایەوە بەرەو ئاسمانەکان. چەندین ئایەت ونیشانەی گەورەی تێدا پیشاندرا.

هەردوو عەقەبە

پەیامبەری خوا ﷺ لە هەموو مەوسمێکدا کە هۆز وتیرەکان ئەهاتن بۆ مەککە، دەڕۆشت بۆ لایان وئیسلامی عەرز دەکردن، لە مەوسمی حەجدا بوو لە ساڵی یانزەدا چاوی کەوت بە شەش کەس لە خەڵکی مەدینە، وبانگی کردن بۆ ئیسلام، ئەوانیش بانگەوازەکەیان وەرگرت وڕازی بوون، وبوون بە موسڵمان، پاشان گەڕانەوە شارەکەی خۆیان وبانگەوازەکەیان گەیاند بە هەموو خەڵکی ناوچەکە.

پاشان لە عەقەبەدا لەمینا، لە مەوسمی حەجدا،ولەساڵی دوانزەی پەیامبەرایەتی، پەیامبەری خوا ﷺ پەیمانی یەکەمی عەقەبەی لەگەڵ دوانزە پیاوی خەڵکی مەدینە بەست، پاشان یەکەم سەفیری ئیسلام موصعەبی کوڕی عومەیری ڕەوانە کرد بۆلایان تا فێری دینیان بکات.

پاشان هەر لە عەقەبەدا پەیمانی دووەمی عەقەبەی لەگەڵ حەفتا وقسور موسڵمانی خەڵکی مەدینە بەست، ئەم دوو پەیمانەش بە نهێنی ڕوویاندا. یەکەمیان ساڵی دوازدە وئەوەکەشیان ساڵی سیازدە

کۆچکردن بەرەو مەدینە

دوای ئەمانە پەیامبەری خوا ﷺ فەرمانیدا بە کۆچککردن بۆ مەدینە، ئیتر هاوەڵان بەرە بەرە دەستیان کرد بە کۆچکردن.

دوای هاوەڵان، لە بیست وحەوتی مانگی صەفەری ساڵی سیازدەی پەیامبەرایەتی ﷺ وتراویشە: چواردە، خۆیی وئەبوبەکر بەرەو مەدینە کەوتنە ڕێ، سەرەتا لە ئەشکەوتی «ثور»دا سێ ڕۆژ مانەوە وپاشان بەرەو مەدینە کەوتنە ڕێ، ئەوەبوو خەڵکەکە زۆر بە خۆشحاڵیەوە هاتنە پێشوازیانەوە وبەگەرمی خێرهاتن کران.

دوای هیجرەت

یەکەم کاری پەیامبەر ﷺ دوا بە دوای گەیشتنی بە مەدینە بریتی بوو لە دروستکردنی مزگەوت، ئەمەش نیشانەی گەورەیی ومەزنی وبایەخداری مزگەوتە، لەگەڵ ئەمەدا هەستا بە برایەتی خستنە نێوان موهاجیرین وئەنصارەوە -کۆچبەران وپشتیوانان-، ئەو کارەی کە میژوو بە فەخرەوە باسی لێوە دەکات.

دوای ئەم کارانە، ودوای ئەوەی پەیوەندی ڕۆڵەکانی موسڵمانی پێکەوە توند وتۆڵکرد، هەستا بە توندوتۆڵکردنی پەیوەندی لەگەڵ غەیرە موسڵمانەکاندا، نزیکترین غەیرە موسڵمانیش لەو سەردەمەدا لە ڕوی شوێنەوە لە موسڵمانانەوە جولەکەکان بوون، هەستا پەیماننامەیەکی لەگەڵ مۆرکردن.

ڕێگە بە جیهادکردن دەدرێت

دوای ئەوەی پەیامبەری خوا ﷺ بەرە بەرە دەوڵەتی ئیسلامی بونیادنا، قورەیش هەستیان بە مەترسی کرد، هەربۆیە هەوڵەکانیان بەردەوام بوو بۆ ڕووخاندنی ئەوەی پەیامبەری خوا ﷺ بونیادی نابو وبە دەستی

هێنا بو، وازیان له زوڵم وزۆری خۆیان نەهێنا، بۆیە وەکو ڕێگرێیەك له دەستدرێژی قوڕەیش، تیزنیان پێدرا بە جیهادکردن له دژی ئەو کافرانەی کە ستەمکار بوون، وموسڵمانانیان لەماڵ وزێدی خۆیان شاربەدەر کرد، یەکەم ئایەتێکیش لەو بارەوە کە وەکو دەستپێکی ئایەتەکانی جیهاد هاتە خوارەوە: ﴿أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَٰتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا۟ ۚ وَإِنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ ﴿٣٩﴾﴾ بوو، «ڕێگە درا بەو موسڵمانانەی کە ستەملێکراون وشەڕیان لەگەڵ دەکرێ، بەوەی جیهاد بکەن وبجەنگن، بێگومان خوا لە بۆ سەرخستنیان زۆر بە توانایە».

ئەمەش یەکەمین ئایەتێکە لەبارەی جیهاد وبەگژاچونەوەی بێباوەڕان دادەبەزێت، پێش دابەزینی ئەم ئایەتە، جیهادکردن جائیز نەبوو.

جەنگەکان

پەیامبەری خوا ﷺ لە «بیست وحەوت» غەزادا بەشداری کردووە، لە «نۆ» دانەیاندا بەشداری کردووە وجەنگاوە، کە بریتین لە:

بەدر، ئوحود، خەندەق، قورەیزە، موریسیع، خەیبەر، فەتحی مەککە، حونەین، تائیف،هەروەها پەنجا وشەش سیریەشی ناردووە .

حەج وعومرەکانی

لە پاش ئەوەی کۆچی کرد بۆ مەدینە، تەنها یەکجار حەجی کرد، ئەویش بە حەجی ماڵئاوایی ناسراوە.

بەڵام چوار عومرەی کردووە:

یەکەمیان: عومرەی حودەیبیەیە، ئەو عومرەیەی کە موشریکەکان رێگریان لێکرد ونەیانهێشت بڕواتە ناو مەککەوە، ئەمەش لە ساڵی شەشەمی کۆچیدا بوو.

دووەمیان: عومرەی «قەزا»، دوای ئەوەی رێگری لێکرا، لە ساڵی داهاتوو ولە هەمان مانگی زیلقەعدەدا هاتەوە وعەمرەی خۆی کرد.

سێیەمیان: عومرەی جیعرانە، دوای جەنگی تائیف، هەر لێرەشدا دەستکەوتی حونەینی بەخشیەوە.

چوارەمیان: ئەو عومرەیەی کە لەگەڵ حەجەکەدا بەجێی هێنا[١٣]. هەمو عومرەکانیشی چوارەمیان نەبێت هەموی لە مانگی زیلقەعدەدا بوە.

ڕوخسار وشێوازی

پەیامبەری خوا ﷺ بااڵی مام ناوەند بووە، نە کورتە باڵا ونە زۆر درێژ بووە. دەم و چاوی گەش بووە، دەمەو سوور وسپی بووە، ڕەشی چاوەکانی تۆخ بووە، سنگ وسکی موی ئەوەندە زۆر نەبووە کە دابپۆشێت، بەاڵم هەندێك مووی هەبووە لە ناوەڕاستی سنگەوە بۆ سەر سکی.

ڕەوشتی

پەیامبەری خوا ﷺ جوانترین خوو ڕەوشتی هەبوو، ڕاستگۆترین کەس بوو، زۆر نەرم ونیان بوو، زۆر بە ڕێزەوە تێکەڵی خەڵکی دەکرد وهەڵسوکەوتی لەگەڵدا دەکردن، زۆر زیرەك وجوامێر ومەرد بوو، زۆر خاکی

---

(١٣) رواه البخاري ومسلم وأبو داود والترمذي وأحمد.

ولەخۆ بوردە بوو، زۆر بە وەفا وبە ئەمەك بوو وچاکەی چاکەکاری لە بیر نەدەکرد، بەشەرم وحەیاترین کەس بوو بە شەرمتر لە کچی عازەب لە شوێنی مانەوەیدا، دیاری وەردەگرت وپاداشتیشی لەسەر دەدایەوە، نەصەدەقەی وەردەگرت ونەدەیخوارد، هەرگیز لەبەر نەفسی خۆی تورِە نەدەبوو، ئەگەریش تورِە ببوایە لەبەر خوا تورِە دەبوو، هەرچ خواردنێك ئامادە بوایە دەیخوارد وفیزی نەدەکرد، ئەگەریش حەزی لێ نەکردایە وەلای دەنا وهیچی نەدەفەرمو، هەرچیش ئامادەبووایە وهەیانبوایە هەڵی نەدەگرت، کە هیچیشیان نەبوایە بۆ خواردن نە دەگەڕا وسەبری دەگرت، نەبەڕاکشانەوە، ونە لەسەر مێزی نانخواردن نانی دەخوارد، جاری واهەبووە مانگێك ودووان وسیان تێدەپەڕی ئاگرێك لە ماڵەکەیدا نەدەکرایەوە.

لە ڕەوشتە هەرە بەرزەکانی تری -ئەگەر چی ڕەوشتەکانی هەمووی بەرزن-، خاوەن گفتی خۆی بو، بەڵێنی بدایە دەیبردە سەر، لەمەشدا کافر وموسڵمانی نەدەکرد، پەیمانی ببەستایە پیاوی خۆی بو.

هەروەها لەو ڕەوشتانە دانیشتنی بوو لەگەڵ هەژار ونەدار ولێقەوما وداماواندا، سەردانی نەخۆشی دەکرد وشوێنی جەنازەش دەکەوت.

هەروەها گاڵتە ویاریشی دەکرد، بەڵام لە ڕاست زیاتری نەدەوت، پێشدەکەنی بەڵام قاقای نەدەکرد، لە خزمەتی مانڵ ومناڵ وخێزانەکەی خۆیدا

بوو، هەروەك خۆی ئەفەرموێ: «خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لأَهْلِهِ وَأَنَا خَيْرُكُمْ لأَهْلِي»[١٤]، واتە: «باشترینتان باشترینتانە لەگەڵ خێزان ومااڵ ومنداڵی خۆیدا، منیش باشترینتانم لەگەڵ خێزانی خۆمدا».

ئەنەس -ڕەزای خوای لێ بێ- ئەڵێ: «خَدَمْتُ رَسُولَ اللهِ عَشْرَ سِنِينَ، وَاللهِ مَا قَالَ لِي أُفًّا قَطُّ، وَلا قَالَ لِي لِشَيْءٍ لِمَ فَعَلْتَ كَذَا؟! وَهَلاَّ فَعَلْتَ كَذَا؟! [وَلا عَابَ عَلَيَّ شَيْئًا قَطُّ]»[١٥]، واتە: «سوێند بەخوا دە ساڵ خزمەتی پەیامبەری خوام کرد -صلى الله عليه وسلم-، هەرگیز ڕۆژێك لەڕۆژان نەیوت: ئاخ لەدەستت! قەت پێی نەوتم: بۆ واتکرد؟! یا: بۆ وات نەکرد..؟!، قەت ڕەخنەی لێنەگرتم.

خوای پەروەردگار لەبارەی سەرجەم ڕەوشتەکانیەوە ئەفەرموێ: ﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾، بەڕاستی تۆ لەسەر ڕەوشت وئاکارێکی ئێجگار بەرز وگەورەیت ئەی پەیامبەر.

موعجیزەکانی

هەمیشە نەرمونیان بوو لەگەڵ خەڵکی، موعجیزەی پیشان دەدان، خوای گەورە مانگی بۆ دووکەرت کرد وەکو لە صحیحیندا هاتووە، ئاو لە

---

[١٤] رواه الترمذي و صححه الألباني في: صحيح سنن الترمذي: ٣٨٩٥، وفي الصحيحة، برقم: ٢٨٥.

[١٥] (صححه العلامة الألباني في : الإحتجاج بالقدر لشيخ الإسلام ابن تيمية ،ص٤٣) .

بەینی پەنجە موبارەکەکانیەوە هەڵقوڵا وەکو لە بوخاریدا هاتووە، وشتر سکالای بۆی هێنا، باسی هەر شتێکی نادیاری بکردایە، بەو شێوەیەی ئەو باسی دەکرد پێشدەهات، دار خورما لەبۆ شەوقی ئەو نازدارە دەستی کرد بە نوزە نوز وەکو لە بوخاریدا هاتووە.

توخوا دارخورمایەك دەگری، کە دەبینێ خۆشەیست لێی دوور دەکەوێتەوە. ئەی ئێمە بۆ نەگرین وموشتاقی بینینی ئەو پەیامبەرە خۆشەویستە نەبین ﷺ بە ڕۆح مالّ ومنالّمەوە بە فیدای بم-.

ڕووەکەکانیش موشتاقی ئەون، تەنانەت بەردەکانیش وەك خۆی دەفەرموێ: «بەردێك هەیە لە مەککە ئێستاش دەیناسمەوە سەلامی لێدەکردم پێش ڕەوانەکردم» تەنانەت شاخەکانیش، هەروەك خۆی ئەفەرموێ: «أُحُدٌ، جَبَلٌ يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ»[١٩]، «ئوحود شاخێکە ئەو خۆشی دەوێین وئێمەش خۆشمان دەوێ».

خوایە لە بۆ خاتری ناوە جوانەکانت، داوات لێ دەکەین بە ناوە مەزنەکەت کە ئەگەر داوات لێ بکرێ پێی وەلّام دەدەیتەوە وئەگەر دەستت بۆلا بەرز بکرێتەوە پێی ڕەدی ناکەیتەوە، پەیامبەر ﷺ بکەرە شەفاعەتکار بۆمان، لە خواردنەوەی ئاوی کەوسەر لەسەر حەوزەکەی بێ بەشمان مەکە. آمین.

---

[١٩] رواه البخاري ومسلم.

فەزڵ وپایەی پەیامبەری خوا ﷺ

لە جابری کوڕی عەبدوڵڵاوە ﷺ ئەڵێ: پەیامبەری خوا ﷺ فەرموی: «أُعْطِيتُ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ قَبْلِي، نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ، وَجُعِلَتْ لِي الأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا، فَأَيُّمَا رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي أَدْرَكَتْهُ الصَّلَاةُ فَلْيُصَلِّ، وَأُحِلَّتْ لِي الْمَغَانِمُ، وَلَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي، وَأُعْطِيتُ الشَّفَاعَةَ، وَكَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً وَبُعِثْتُ إِلَى النَّاسِ عَامَّةً» متفق عليه.

واتە: «پێنج شتم پێ بەخشراوە بە هیچ پەیامبەرێکی پێش من نەبەخشراوە: لە دووری یەک مانگ ڕێگاوە ترسم خراوەتە دڵی دوژمنمەوە، وهەموو زەویم بۆ کراوە بە مزگەوت وپاککەرەوە، جا هەرکەسێک لە ئومەتەکەم لەهەر کوێیەک بوو گەیشتە نوێژە با نوێژی خۆی بکات، وغەنیمەتم بۆ حەلاڵ کراوە وپێش من حەلاڵ نەبووە، وشەفاعەتم پێدراوە، وپەیامبەران بە تایبەتی بۆ گەلەکەیان ڕەوانە کراون، بەڵام من بۆ گشت مەردووم ڕەوانە کراوم».

هەروەها ئەفەرموێ: «[أَنَا أَوَّلُ النَّاسِ يَشْفَعُ فِي الْجَنَّةِ]، أَنَا أَكْثَرُ الأَنْبِيَاءِ تَبَعًا يَوْمَ القِيَامَةِ، وَأَنَا أَوَّلُ مَنْ يَقْرَعُ بَابَ الْجَنَّةِ» مسلم، واتە: «من یەکەم کەسم شەفاعەت دەکەم، ومن زۆرترین شوێنکەوتوم هەیە لە ڕۆژی دوایدا، ومن یەکەم کەسم کە لە دەرگای بەهەشت دەدەم».

هەر لە صەحیحی موسلیمدا هاتووە لە ئەبو هورەیرەوە ﷺ ئەڵێ: پەیامبەری خوا ﷺ فەرمووی: «أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ يَوْمَ القِيَامَةِ وَلَا فَخْرَ، وَأَوَّلُ

مَنْ تَنْشَقُّ عَنْهُ الأَرْضُ وَلا فَخْرَ، وَأَوَّلُ شَافِعٍ وَمُشَفَّعٍ».واتە: «من گەورەی کوڕەکانی ئادەمم لەڕۆژی قیامەتدا، ومن یەکەمین کەسێکم کە قەبرەکەی لەسەر شەق دەبێت ودێتە دەرەوە، ومن یەکەمین شەفاعەتکار ویەکەمین کەسم کە داوای شەفاعەت کردنم لێ دەکرێت».

ژیان و پەرستشی

عائیشە ڕەزای خوای لێ بێت ئەڵێ: «أَنَّ نَبِيَّ اللهِ ﷺ كَانَ يَقُومُ مِنَ اللَّيْلِ حَتَّى تَتَفَطَّرَ قَدَمَاهُ، فَقالتْ عَائِشَةُ: لِمَ تَصْنَعُ هَذَا يَا رَسُولَ اللهِ ﷺ، وَقَدْ غَفَرَ اللهُ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ؟! قال: أَفَلَا أَكُونَ عَبْدًا شَكُورًا؟» متفق علیه، واتە: «پەیامبەری خوا ﷺ بەشەو هەڵدەسا وشەو نوێژی دەکرد، هەتا پێکانی هەڵدەئاوسا وشەقیان دەبرد، عائیشە وتی: قوربان بۆ ئاوها ئەکەی، مەگەر خوا لە تاوانەکانی ڕابردو وداهاتووت خۆش نەبووە؟! ئەویش فەرمووی: ئەی نابێ بەندەیەکی سوپاسگوزار بم؟.»

هەروەها لە عائیشەوە ڕەزای خوای لێ بێت دەڵێت: «كَانَ فِرَاشُ رَسُولِ اللهِ ﷺ مِنْ أَدَمٍ، وَحَشْوُهُ مِنْ لِيفٍ» البخاري.

واتە: «ڕاخەرەکەی پەیامبەری خوا ﷺ لە پێست بو، ناوەکەی لە لیف بو». لیف: کرۆکی دار خورمایە کە دەکەوێتە تەنیشتی سەعەفەوە.

لە ئیبن عومەرەوە ﷺ ئەڵێ: «بەو دوو چاوەی خۆم پەیامبەری خوام ﷺ بینی لە برسێتیدا سکی پڵ دەدا، خورما گەنیوێکیشی دەست نەدەکەوت بیخوات» مسلم.

ئاوها ژیا لەم دنیایەدا وئاوهای گوزەراند، هیچ زیانێکیشی پێ نەگەیاند، لە کاتێکدا گەورە وسەرداری هەموو پەیامبەرانە سەلاّت وسەلامی لەسەر سەرجەم پەیامبەران.

سوپاس بۆ ئەو خوایەی کە لە ئومەتی ئەوی گێڕاین، داواکارین لە خوای گەورە لەسەر قورئان وسوننەتەکەی ئەو حەشرمان بکات ولەگەلّیا کۆمان بکاتەوە.

لە گرنگترین ڕوداوەکانی ژیانی

سالّی یەکەم: کۆچکردن بۆ مەدینەی مونەوەرە، دروستکردنی مزگەوت، برایەتی خستنە نێوان موهاجیرین وئەنصارەوە، هەستان بە دروستکردنی دەولّەت، فەرزبونی زەکات.

سالّی دووەم: جەنگی بەدری گەورە، لەم شەڕەدا خوای گەورە موسلّمانانی سەر بەرز کرد وبێ باوەڕانی سەرشۆڕ کرد.

سالّی سێیەم: جەنگی ئوحود، لەم جەنگەدا بێباوەڕان سەرکەوتن، ئەمەش بەهۆی بەقسەنەکردنی پەیامبەرەوە ﷺ لە لایەن هەندێك لە تێکۆشەرە موسلّمانەکانەوە، دەرچوون لەو تەعلیماتەی کە پەیامبەر ﷺ پێی دابوون، وچاویان بڕیە دەستکەوتی جەنگەکە، بۆیە سەنگەریان چۆلّ کرد وئەوانیش ئەمەیان قۆستەوە ولەپشتەوە پەلاماریاندا وسەرکەوتن.

ئەوەش لە دەرەنجامەکانی خۆشەویستی دونیا ودەرچوونە لە ڕێنماییەکانی پەیامبەر ﷺ.

سالّی چوارەم: غەزای بەنی نەزیری جولەکە، ئەمەش بەهۆی پەیمان شکاندنیانەوە بوو -کە خویان پێوە گرتووە وپەیمان شکاندن ووەعد بەسەر نەبردن بووە بە پیشە وپێناسەیان-، بۆیە پەیامبەری خوا ﷺ فەرمانی کرد خێڵی نەزیر لە مەدینە دەربکرێن.

سالّی پێنجەم: غەزای بەنی موصتەلیق «موریسیع»، جەنگی ئەحزاب، غەزای بەنی قورەیزە ڕوویدا.

سالّی شەشەم: صولّحی حودەیبیە، هەر لەم سالّەشدا بە تەواوەتی مەی حەرام کرا وبەکەم عومرەی ئەنجامدا.

سالّی حەوتەم: ئا لەم سالّەدا پەیامبەر ﷺ وهاوەلّانی ڕۆیشتنە نێو مەککەوە وعومرەیان ئەنجامدا -کە دوەم عومرەیەتی-، هەر لەم سالّەشدا بوو پەیامبەری خوا ﷺ غەزای خەیبەری کرد وصەفیەی کچی حویەی هێنا.

سالّی هەشتەم: جەنگی موئتەی نێوان موسوڵمانان وڕۆمەکان ڕوویدا، هەورها فەتحی مەککە، هەروەها غەزای حونەین لە دژی خێڵەکانی هەوازن وسەقیف.

سالّی نۆیەم: جەنگی تەبوك، کە کۆتا جەنگی ڕەسولی خوا بوو ﷺ، لەم سالّەشدا وەفدەکان پۆل پۆل دەهاتن بۆ خزمەتی پەیامبەری خوا ﷺ وموسڵمانان بوونی خۆیان ڕادەگەیاند، خەڵك بە لێشاو دەهاتنە نێو ئیسلامەوە، هەر بۆیە ئەم سالّە ناونرا بە سالّی وەفدەکان.

سالّی دەیەم: حەجی مالّئاوایی، کە زیاد لە سەد هەزار موسڵمان لەگەڵ پەیامبەری خوا ﷺ حەجیان کرد.

وەفاتکردنی پەیامبەر ﷺ

لە ڕۆژی دووشەمەی مانگی ڕەبیعولئەوەلدا، لە تەمەنی شەست وسێ ساڵیدا، پێغەمبەرمان، خۆشەویستمان، سەردارمان، سەروەرمان، نووری چاومان[٢٥] پەیامبەری ئیسلام ﷺ وەفاتیکرد، چل ساڵی پێش پەیامبەرایەتی، وبیست وسێ ساڵیش دوای پەیامبەرایەتی. ئەم بیست وسێ ساڵەش، سیازدەی لە مەککە ودە ساڵەکەی تریشی لە مەدینە بوو، سەلاّت وسەلامی خوا لەسەر پەیامبەر وخانەوادە وهاوەڵەکانی وشوێنکەوتوانی وخۆشەویستانی بێ تا ڕۆژی دوایی.

وەسیەتەکانی ﷺ لە دوا ساتەکانی تەمەنیدا

- لەگەڵ ئافرەتان باش بن وئامۆژگاری چاکیان بکەن.
- ئێوە هەقتان هەیە بەسەریانەوە وئەوانیش هەقیان هەیە بەسەرتانەوە.
- دەست بگرن بە قورئان وسوننەتەوە.
- لەگەڵ ئال وبەیتەکەم چاك بن.
- نوێژەکانتان زایە مەکەن.
- گۆڕەکەم مەکەن بە مزگەوت.
- خوێن ومالّتان لەسەر یەکتر حەرامە.
- وریای شەیتان بن جیاوازی دەخاتە نێوانتانەوە...

---

[٢٥] کە ئەڵێم: نووری چاومان، بەڕاستی نووری چاومانە، ئێمە کوێر بووین بە دینەکەی ئەو بەرچاومان ڕۆشنەوە بوو.

تا کۆتایی وەسیەتە زێڕینەکانی ﷺ.

لە کۆتاییدا

هەر هەق وصەوابێکی تێدابوو، ئەوە لە خوای پاك وپیرۆزەوەیە، هەر هەڵە وکورتییەکیشی تێدابوو کە تێشیدایە، ئەوە لە خۆم وشەیتانەوەیە، خوا وپەیامبەرەکەی ﷺ لێی بەریئن. وصل اللهم علی محمد وآله وصحبه، والحمد لله رب العالمین.

ناوەڕۆك

پێشەکی	٥
بەشی یەکەم	٧
-سەرکەوتن بۆ شوێنکەوتوانی پەیامبەرە ﷺ.	
-گوێڕایەڵی خوا وپەیامبەر هاوشانی یەکترن.	
چەند مژدەیەك لە قورئانەوە کەوا سەرکەوتن هەر بۆ ئیسلامە	١١
بۆ زۆر دژایەتی جەنابی رسول الله ﷺ دەکرێ؟!	١٤
ئەگەر پەیامبەر ﷺ لە ناکاو دای لە دەرگای یەکێکمان!؟	١٥
بەشی دووەم	٢٥
-پلەوپایەی پەیامبەر ﷺ	
-مافەکانی پەیامبەر ﷺ بەسەرمانەوە.	
پلە وپایەی پەیامبەر	٢٦
خوای مەزن بانگی پەیامبەر ناکات بە«ئەی موحەمەد»	٢٦
ستایشی خوای مەزن بۆ پەیامبەرەکەی	٢٩
دڵسۆزی پەیامبەر ﷺ بۆ ئومەتەکەی و وەفای ئومەتەکەی..	٣٢
مافەکانی رسول الله ﷺ بە سەرمانەوە	٣٤
بەشی سێیەم	٤٣
-ناو وڕەچەڵەك وخاو خێزانی پەیامبەر ﷺ.	
- گوزەرێکی خێرا بە ژیانی شەریفی پەیامبەر ﷺ.	
ناوی پەیامبەر ﷺ	٤٥
ناوەکانی پەیامبەر ﷺ	٤٤
پاکێتی ڕەگەز وڕەچەڵەکی ئەم پەیامبەرە ﷺ	٤٧
لە دایکبوونی ﷺ	٤٧
شیر خواردنی	٤٩
پاراستنی پەیامبەر ﷺ لە شتە خراپەکانی نەفامی	٥٠

قورەیش کۆکن لەسەر ڕێزداری پەیامبەر ﷺ پێش بونی بە پەیامبەر	٥١
ژنهێنانی	٥١
منالەکانی	٥٤
بوونی بە پەیامبەر ﷺ	٥٥
بانگەواز لە سەرەتاوە نهێنیە	٥٨
بانگەواز ئاشکرا دەکرێ	٥٨
سالّی دڵتەنگی	٦٠
کۆچکردن بەرەو حەبەشە	٦١
بەزەیی وڕەحمەتی پەیامبەر ﷺ بە ئومەتەکەی	٦٢
ئیسرا ومیعراج	٦٣
هەردوو عەقەبە	٦٤
کۆچکردن بەرەو مەدینە	٦٤
دوای هیجرەت	٦٥
ڕێگە بە جیهادکردن دەدرێت	٦٥
جەنگەکان	٦٦
حەج و عومرەکانی	٦٦
ڕوخسار و شێوازی	٦٧
ڕەوشتی	٦٧
موعجیزەکانی	٦٩
فەزڵ وپایەی پەیامبەری خوا ﷺ	٧١
ژیان و پەرستشی	٧٢
لە گرنگترین ڕوداوەکانی ژیانی	٧٣
وەفاتکردنی پەیامبەر ﷺ	٧٥
وەسیەتەکانی لە دوا ساتەکانی تەمەنیدا	٧٥
کۆتایی	٧٦

چاوەڕێی ئەم بەرهەمانە بن إن شاء الله:

١- چرای ڕوناك لە سیرەی پەیامبەری ڕاستگۆی دەستپاك. تەواو بووە خوای میهرەبان لە چاپدانی ئاسان بکات.(٢ بەرگ).

٢- إتحاف الأخيار عن كيفية صلاة النبي ﷺ من حيث الإطالة والإختصار. تەواو بووە خوای میهرەبان لە چاپدانی ئاسان بکات.

٣- جیاوازی نێوان موسڵمانان. هۆکار وچارەسەر.تەواو بووە خوای میهرەبان لە چاپدانی ئاسان بکات.

٤- تەبەروك كردن وجۆرەکانی. (نامیلکە)تەواو بووە خوای میهرەبان لە چاپدانی ئاسان بکات.

٥- پەروەردەکردنی منداڵان و بەرپرسیارێتی دایکان و باوکان. تەواو بووە خوای میهرەبان لە چاپدانی ئاسان بکات.(نامیلکە)

٦- جیهانی جنۆکە و شەیتانەکان. تەواو بووە خوای میهرەبان لە چاپدانی ئاسان بکات.

٧- کارەکانی دڵ . تەواو بووە خوای میهرەبان لەچاپدانی ئاسان بکات

٨- ڕونکردنەوەی ناوە چاکەکانی خوای گەورە. تەواو بووە خوای میهرەبان لە چاپدانی ئاسان بکات.

٩- وەفا و ئەمەکداری پێغەمبەری خوا ﷺ. (نامیلکە).تەواو بووە خوای میهرەبان لە چاپدانی ئاسان بکات.

١٠- ڕۆژهەلاتناسی و ڕۆژهەلاتناسان. «نامیلکە» خوای میهرەبان تەواو بوونی ئاسان بکات.

١١- داوێن پیسی هۆکارەکانی، کاریگەریەکانی، چارەسەر. خوای میهرەبان تەواو بوونی ئاسان بکات.

١٢- نەخۆشیەکانی دڵ خوای میهرەبان تەواو بوونی ئاسان بکات